Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ПАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ◆ ШИНАРА, 13 МАРТ, 1984 ШУ. ◆ № 31 (6909). ◆ Мах 3 кап.

ШЕРАГIА ЙОАРЖАЕ ЯХЬ!

Кхашкара балхаш дIадоладаьд

Кхо эзар гектар кулаш долча лаьтта доакъара а ялата а культураш дIае езаш ба укх бIаьсти Грозненски района «Горячеисточненский» совхоза кхаш леладераш.

Уж балхаш сихаи дикен чакхдахара шоай шина тIадерадаьд Юнусов Кахма кулгалдеча бригадерча механизаторашa. Тракторашка тIа яха йиш йолаш денача шин дийнахьа эзба аьха хиша 800 гектар лаьтта мажкаш а даьха товдаь Iодилад цар, доакъара лаьрхIа вIашагIъебаь кени горохи, суданкен, кхы тайпа культураш дIае мара ца езаш.

Механизаторашта кхаьа аьрхача социалистически яхье къахьегама оасарле эгара лакхагIа йолаш болх бу Адиесиев Адама, Арсанов Султана, Магомадов Мамеда, кхыбараша. Цхьа балха ди дIададахийтац цар цаIи ахи балха норма кхоачаш ца еш.

Керда торонаш лехаш ба Юнусова бригадера механизаторашa. 5100 гектар хулаш долча гурахьа дIадийначь ялата боарамагIа йовгIаш йола минеральни удобренеш а тайса подкормка яьй цар. Гурахьен Iайн догIаш лоен кIезига дийлха хиларах хIана шоэлагIа подкормка еш боахк механизаторашa. 12 март хьатIаотташ кхтта цIаьхта подкормка яьй 2200 гектара тIарча ялата.

* * *

БIаьстан хьалхара балхаш дIадоладаьд цу района «Загорский» совхозе а. Ялата а доакъара а культураш хьалихевра коллективаш хьисане къахьегадола звеньяш вIашагIъехкай цига. Царна кулгалдеш ба йоккха балха опыт йолаш бола механизатораш Гайтамиров Сиден, Эльмурзаев Висит, Мальсагов Султан, Ахмадов Увайс.

ХьалхагIа дIайийна культураш дикагIа хьувкъалга кхета а деш, шоаш доакъара культураш дIаюаргйолча лаьтташ тIа макхаш доахаш боахк цар звеношцара механизатораш. ХIанзэ кийчдаьд 400 гектар. ХIата укх бIаьсти ерригa доакъара а ялата а лаьрхIа цар дIае езар 3 эзар гектар я. Механизаторашa дош деннад агротехнически дикагIча деношка [illegible] культураш дIайийна яха.

* * *

Болх бе йиш йолаш денача денах ява ма кхоачча пайда эца гIерташ шоай кхашка макхаш доахаши культиваци йоаккхаша боахк Грозненски района 1 Мая цIерагIча колхоза Тимошенко Виктор Иосифовичен Гулиев Ибрашеи кулгалдеш йолча бригадашкара механизаторашa. Массехк бIаь гектар лаьтта кийчдаьд цар а эгара хьалха дIаюаргйола доакъара культураш дIаера.

С. ТОВСУЛТАНОВ.

Сунженски района XX партсъезда цIерагIча колхоза № 2 йолча ферма коллектив дикагIчарех лоархIаш я. Цхьа бутт дIабахийтац цо хьайбай продукташ яхарен пачхьалкхенга уж йохарен планаши тIайиа социалистически декхараши кхоачаш ца деш.

Уж толамаш доахача хьинар на кхоадеш къахьег скотникаша П. Аникеенкос, Ю. Халдыхароеве, Ю. Натетрова, М. Кукурхоева. Районига хьежка шоай хинахьа доакъар дул нар хьайбашта, хий моладу, кхы тIа эшаш йола гIулакхаш ду.

СУРТА ТIА: колхоза хьалхалатта скотникаш (аьрдехьара аьттехьа) П. Аникеенко, Ю. Халдыхароев, Ю. Натетров, М. Кукурхоев.

В. ДЗИСЯКА сурт.

1984 ШЕРА 12 МАРТ ХЬАТIАОТТАШ ХIАРА КХОАБАЧА IАТТАГАРА ШУРА ЯККХАРАХ ЙОЛА СВОДКА

(КГ)

Районаш	1984 шера	1983 шера
Шалински	6,8	4,9
Гудермесски	6,1	5,2
Надтеречни	6,1	5,5
Урус-Мартановски	6,0	4,1
Ачхой-Мартановски	5,9	4,5
Назрановски	5,9	4,7
Наурски	5,9	6,5
Шелковской	5,7	5,7
Грозненски	5,4	5,6
Сунженски	3,0	4,7
Малгобекски	4,7	4,5
Республике гIолла	5,6	5,2

СовгIат дIаделар

Дукха нах гулбеннабар укх деношка Гудермесерча медицински инструменташ еча завода актови зале. Уж баьхкабар парте Нохч-ГIалгIай обкомо, Министрий Советo, облсовпрофо, комсомола обкомо социалистически яхье ноттбовларахи халкъбоахама декхар ханал хьалха кхоачашдарахи завода коллективана хьокхаь диплом тьазача данъе лаца.

Заводчанашта из диплом дIаделар Гудермесски горкома промышленностех транспортен отдела заведующе М. Кезимнева. Цо зале гулбеннараш даьгъал билшар дезача совгIатаца, дIахо йодача хана а аьттув балар лоаш къамаьл дир.

— Белгалданехха дезаш да, — аьлар и. Кезимнева, — укх шера дуйен халагаьшта юкъера кхалнаьха ди белгалдоакхаш шун заводерча массехк кхалсага «Къахьегама эстерал» яха медаль енна хилар. Цо цIаьхха а тешал ду заводе дукхача хана денз болх беш, толамаш доахаш, нана сийдерш доархIаши къахьегамхой болга.

Медалаш еннарашта юкъе ба дикагIа бола сверловщица П. Кривда, гаьльаши 3. Замалинова, завода партхома секретарь М. Акимович, сверловщица Н. Каримова, комплексни бригада бригадир Г. Кириченко, иштта кхыбараш.

Н. БОРИСОВ.

ЛОАРХIАБУ

ЦхьайтталагIча пятилетка дийлагIча шера тIайица социалистически декхараш хаьал хьалха кхоачашдара яхье баьнначa Грозненски опытно - хьокхама бурув тохара балхий управлене дика толамаш доахаш чакхбаьнкхар дIабаха ши бутт.

Бурув тохара балхаш сиха а дика а кхоачашде гIерт хьалттаи ченаш техкараш.

Кхычарна шоашкара хьокхам телаш хиларна белгалъьнай укхаза, кагирхой хьехамча А. Золотарева верте латта бурув детта бригада. Цу коллективо чоалханерча геолого - технически хьалашка масседолча технико - экономически хьокхамашта йола янкарен феврален беттай планаш дика тIехкхоачашъьай. Цудухьа из бригада хьалтехай УБР Сийлен улга тIа. Цул дукха тIехьа на юсаш къахьег укх деношка А. Инаулин керте латтача номер 156 йолча бригада а. Кхоачамболаш да дIабехача шин бетта бурув тохара план 178,3 процент цо кхоачашъьай аьлча. Иштта дика болх барца белгалъьнай В. Ерман бригадир вола номер 163 йола бригада а. Вайна гучча бесса, дика балха толамаш доахаш йола коллективаш кIезига яц управленс. Цу хьалхалаттача бригадашкара масал а лаьш шоай нахи хьинара на кходеш къахьег тахан ш. А. Булгаков, С. Хожахмалов, кхыбараш керте латтача бригадаша а.

Из деррига вIаштIехьдоал эгара хьалхарча даькъе къахьегамен производственни дисциплина дика хиларцен, балха хайэхи инструментехи ниийсе пайда эца харахи.

Д. ГАБАЕВ.

Грозненски опытно-хьокхама бурув тохара балхий управлене воккхагIа вола инженер.

ЧIОАГIА ДА МЕХКДАЬТТАХОЙ ДОШ

МагIалбикерча промышленносте эгара йоккхагIйн, массе а хана пачхьалкхен планаш а тIайица лакхара социалистически декхараш а толамца кхоачашдеш хьайоагIаши я «Малгобекнефть» НГДУ интернациональни коллектив. Цхьаддаш социалистически яхье хьалхалаттарий мугIарашка а я из.

Дика лоархIабаьб МагIалбикера мехкдаьттахой укх шера хьалхарча шин бетта декхарех а. Социалистически декхарех лаьрхIа хиначул шоза дукхагIа планал совгIа мехкдаьтта деннад цар ер шу доладелча денз.

Аьхха укх тIехьарча пхьан шера тайп-тайпара 197 геолого - технически гIулакхаш чакхдаьхад къаьнача насосни скважинашкара мехкдаьтта даккхара боарам лакхбара лаьрхIа. Цох боккха пайда а баьннеб. Дукха хIама ца эшаш тхьо эзар гартга тонн мехкдаьтта даьккха торо еннай цар.

Къаьстта пайдане хиннад дукхагIа мехкдаьтта йоалла тIоанашта юкъе хий чуухийтилга. Из геолого-технически гIулакх чакхдаккхар бахьан долаш даьккхад укхаза совнаха кхьакхача мехкдаьттех кхаьна совгIа дир.

ЛаьрхIа йоакхо еш ледалду МагIалбикерча мехкдаьтта доахарашa рационализаторски предложенеши изобретенеши балха юкъейоалаелга. Уж юкъейоалаярах укх тIехьарча пхьан шера 243 эзар сом пайда баьнаб мехкдаьттахошта, планагIа лаьрхIа 90 эзар сом хиннача.

Ши-шерIа хьахиннадо уж толамаш. Цар ларде летт тайп-тайпарча нъамех бола нах чубоагIаш йолча йоккхача коллективо партхома хьалхалета хьинар кхо ца деш дукхача лостамех беш бола организаторски а политически а болх.

Партийни организаце, партхома берригача балха йоккха моттиг дIалоац хьалхашка латта чоалхане декхараш кхоачашдара мехкдаьттахой сардагIабахар, дукхача лостамех йолча социалистически яхье кулгалделга, пачхьалкхен планаши тIайица социалистически декхараши толамца кхоачашделга Iалашдар. Каст-каста дийцад уж дешаш партхома заседанешка, цехови партийни организацей собранешка.

Дег гIолдаккхаш ца бох хьахиннар. Белгала тоенный къахьегама а балха а дисциплина, лакхбеннаб болхлой, специалистий тIадилла гIулакх кхоачашдара тIехьара бехктохкам. Пачхьалкхен планаши тIайица социалистически декхараши толамца кхоачашду ерригача цехаши, бригадаша. Цхьакха тIехьакхаш коллектив йоацаш болх беш я тахан МагIалбикера мехкдаьттех гнии йоаха управлени.

«Малгобекнефть» НГДУ партхомо, профкомо, управлене кулгалхоша цахаддаш йоакхо ю хьаьнача мийлашнара ма могга дукхагIа мехкдаьтта даккхара йолаш йолча торонех дикагIа пайда эцара деша. Карагано - чоарака тIоанашка бурув теха 34 керда скважина лаьккхий укх пятилетка шерашка. Цар тIеро еннай дукха хIама ца эшаш 48 эзар тонн мехкдаьтта даккха.

Насосни скважинашкара доаккхача мехкдаьтта боарам лакхбара дика новкъостал ду цхьадолча тIоанашка Iы чуахийтаро. тIоанашта юкъе дIа-хьа лелаш цIи йоагIаро, кхидолча хердача геолого-технически гIулакхаша.

ТIадилла декхар диэза кхоачашдеш, социалистически декхараш кхоачашдеча хьалхарча моттиге латташ, массанена хьокхам телаш ба Х. Х. Нанаев, В. Т. Безуглов, А. Немой, Ш. Дударов, И. А. Конешов, М. И. Сальников, А. Калашников, М. Горчханов, К. Балаев, кхы кха кхьйола мехкдаьттахой.

Шоашта нарагIдаьначун критически мах а беш, дIахо кхоачашде дезаш хьалхашка латтача декхарий бехктоккхам кхетабеш ба МагIалбикера мехкдаьттахой.

— Тха балха цIенхашта кхоачамбоацараш хиннадепаре, йолаш йолча торонех биззи пайда ийцабаларе, — йоах «Малгобекнефть» НГДУ партхома секретара Ф. А. Алиогачиевас, — кхы а дикагIа хургдар тха балха толамаш, кхоачашдаь хургдар МагIалбикерча мехкдаьттахошта хьалхашка латта керттера декхар — МагIалбике мехкдаьтта даккхара боарам лох ца болийтилга. Тахханалца из тха вIаштIехьа даьннадац.

Мехкдаьтта доахараш, скважинаш тоерaца биззача боараме пайда эцаш шоай коллективашта йолаш йолча торонех. Мехкдаьттии гаоя пехий коллективай вIаштIехьдаьннадац йолаш йолча ерригача скважинех пайда эцаргболаш болх дIаоттабе. ХIанз а дукха скважинаш хул хIара цехе болх ца беш латташ. Ма хеттара сиха балха юкъейоалаш автоматически болх беш йола «Спутник» яха установкаш.

Скважинаш тоеча цехе болх бечар Iалаьмате дукха ха дIайода турбацка хьаIайне тIум дIайоаккхаш. Механизмаш йоацаш болх сеца латташ моттигаш ниiслу. Скважинаш тоара балхий дикал чIоагIа лоха я. Из бахьан долаш лоацача хана шина юха тое езаш хул цхьайола скважинаш.

Шоай йолаш йолча торонех пайда эцаш мехкдаьтта кийчдечен дIадохийтачен цехе. ЦIенхашта тоабе безаш ба электроцеха болх. Дукха скважинаш болх ца беш сеца латт электрикий бехкагIа.

Уж а кхыдола а кхоачамбоацараш да мехкдаьттахоша шоашт дIадаха йиш йолаш, «Малгобекнефть» НГДУ, цул пехий кулгалхоцен юкъарча организаценех дика болх вIаштIехьбаьккхача торо хургъа уж кхоачамбоацараш сихагIа дIадаха а йолаш йолча торонех биззагIа пайда эца а.

КПСС ЦК декабрьски (1983 ш.) Пленумо дIадехарашка хьежка лакхара социалистически декхараш тIайицад укх шера МагIалбикерча мехкдаьттахоша. Цар лаьрхIад къахьегама овсарле лакхъяра план 101 процент кхоачашъе, мехкдаьтта даккхарга дIадодар ах процент лохде, шера декхараш ханал хьалха кхоачаш а деш, планал совгIа Даьхенна 2500 тонн мехкдаьтта дала, электроэнергеца, доагора, кхьача хIамашта кхом бе. Кхачан программа кхоачашъеча хьинаре дакъа лаца.

Уж декхараш толамца кхоачашдара хьинар кхо ца деш къахьегаш ба хIанз МагIалбикера мехкдаьттахой. Теша йиш я цар уж дизза кхоачашдергхиларах.

А. ХАРСИЕВ.

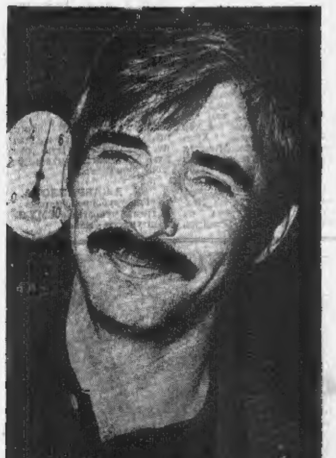

«Аргунводпром» производственни объединене эгара гоавагIа вола дежурни электрик лоархIаш ва Лорсанов Рамзан. Шийтта шу дизад цо маро-силовой цехе цу профессех къахьега. Балха тIа эгара лакхагIа йола кхалагIа разряд еннай Рамзана. Лакха напряжени йолча подстанцешка, компрессорни установкашка болх беш ва коммунистически къахьегама ударник. Из вахте латтача сиене цхьа моттиг ниiслац шийн беккагIа балха тIа цо хьовзам хиннйта.

СУРТА ТIА: электрик Р. Лорсанов.

З. АМЛИЕВА сурт.

Партийни вахар: балха стиль

СЕВО БОАККХИЙТ ТОЛАМ

ДIадахача шера дика аьттув болаш къахьийгад «Атагинский» совхоза коллективо. Цар хIара гектаро тIа кхедаьд 31 центнер ялат. 1982 шерачул 700 [illegible] грамм дукхагIа хиннай хIара Iаттагара йоаккхаш [illegible] шура. Иштта хьеккамаш лакха хилар бахьан долаш тIехкхоачашъьай ялат, баьцадараш, генараш, шура, [illegible] доахара тIайица хинна социалистически декхараш. [illegible] хана хьахинна пайда 502 эзар сом хилар.

Цу боахама партийни организаце шийн балха тIа пайда ийбеча формаехи методехи дувш укх материала тIа.

Юртбоахама производство дегIайоалаяра дукха лоархIаме решенеш тIайийъай вай укх тIехьарча шерашка. Царна юкъера а къаьстта белгалъяха еза парте ЦК майски, ноябрьски (1982 ш.), июньски, декабрьски (1983 ш.) Пленумий решенеш. ЧIоагIа пайдане влиянии йир цар тха боахама экономика дIахо дегIайоалаяра, балхах бухеоцаш хьахур доккхагIа хилайтара.

Из Iалашдара боахама кулгалдара эгара пайдаегIа йола балха методаш ларде а луваш, ерригача участкашка еш йола партийни влияни чIоагIъелга, керттерча моттигашка коммунисташ кулга Iалашду.

Къаьстта чIоагIа йоакхо ю партийни собранеш кийчъяра практика тойре. Уж хаьнхаьха елга хьадех цехови организацешкара а. Сона дагайоагIа Кхачан программа кхоачашъяра хетаь хиийа собрани. Цига Iалаьмате ира дийцар боахама кулгалдеча дувлийтача гIалатех, доакъара база дика чIоагIъялза аргIейеццала хоадам боалаш дIалаьадир цига тIайийшача сонаш тIа. ХIаьта гIулакх цул тIехьагIа кепа а доацаш, бокъонца шийн тIахьожама кIалхара ца доалийташ леладир партхомо. Из бахьан долаш шин шу вIаштта IалашIде вIаштIехьдаьннa доаца доакъар кийчдар боахаме, хьайбаш дика Iалтара даьхар, пачхьалкхенга хьайбай продукци йохара задапеш кхоачашдир. Иштта моллагIча собране, коммунистий е партхома заседане дувша оттаду дош цхьа тIехьале юсаш чакхдаккха гIерт тхо. Из дара тхона гIо ду тIадиллача гIулакхцара коммунистий бехктоккхам дIам айбеш хиларо, къаьстта специалистийи кулгалхойи бар а болаш, хIаьта из цун юкъерчал йоацаш долча балха декхар е партийни поручени кхоачашьярца дувзаденна хилар бе а даш.

Цу гIулакха шерра пайда ийбу оаха коммунистий отчетех. Доахана лоаттаду дарбан - профилактически гIулакх эсала хиларна массехьаза партхома заседанешка дийцар ветврача В. Вапаева гIулакхаш. ХIаьта, ма дарра аьлча, цигара хьал тоадаллалца йолча хана повестке дIа а даккханаар иэ дош. Иштта техникана довл лоаттадеча кхоачамбоацараш хиларах партецарча шийн новкъосташта хьалхашка шоашт хилар совхоза керттера инженер Ш. Г. Ахмадов а. Цу тайпара ладийтIад укхаза ферма бригадирий а кхьача болхлой а отчеташка. ХIаьта из гIулакх хьалхе йоагIа кийчо йий, корта болаш дийна а дийне. тIаккха сонам тIайийна даьнча а шийн бIаргкIала партхомо лоаттадеш хилар бахьан долаш цар балха гIулакхаш тоаде вIаштIехьдоал.

ХIаьта совхозе беш бола берригa организаторски, идеологически, боахама болх вIаштIехьа бувзаш чакхбоахкарген эгара сагатагIа дола декхарий кхоачашдара тIаберзабар хулеш Iалашде гIерт. Къаьстта чIоагIа хьинари йи тIаухийтанга дIадех кхаш леладераш кара юртбоахама культураш хьалкееча индустриальни технологех пайда ийбарга нах боахаш хиларо, бригадни метод юкъейоаларо. ХIаьта хьайбай боахаме, къаьстта детта доккхал долча йоккхача шурий комплексе фермий поточно - цехови системa юкъейоалара, кхьача зIамагIа йолча фермашка цу системa элеметех пайда ийбарца, доагъара база чIоагIъярца, из дикагIа кийчдеш доаттадарна Iалашдеш да [illegible] кхьага.

ХIаьта коммунистий хьалхленна уж деррига гIулакхаш чакхдоах балха тIара лостами дисциплинен чIоагIъярна, хIамаи кхоми хьурмати дара тIехьа къовсам лоаттабарна. Иштта, лаьттеи а хьайбай продукци йоаккхилга алсамаккхара хьадда мероприятеш отта а яь чIоагIйир коллективе 1983 шера аьнна. ТIаккха уж кхоачашъяра хадданза тIахьожам лоаттабеш хилар, уж дешаш юкъарча партсобранешка, партхома заседанешка дувцаш эшаш моттиг йолча хана цига къосте а деш.

Цу гIулакха юкъеэзар администраце боахама гIулакхашта тIахьожам лоаттабеш йола комиссеш. Финансови гIулакхашка хьожача комиссе техача гучадаьлар бухгалтерски аппарато болх дера беш хилар. Цу комиссе боц тохкаш хьахиннараш ларде а луваш, партхомо шоаза шийн заседанешка ладийгIар керттерча бухгалтерa М. Яндарбиева, цун заместителга, А. Юсупова. ХIаьта учет тесса лелаяр бахьан долаш хьайбаш тIера дувлийташ моттигаш хилийтарах, шоашта карарча нахагара доагIар хьа на дехарах, керттерча средствашта товарно - материальни мехкалешта инвентаризацеш яраха уж цIенхаштта партийни бехктокхаме эзар. Цул тIехьагIа финансови гIулакхашта лоаттабу тIахьожам чIоагIбар дика [illegible] ердери системa юкъейоаэ аьнна соцам тIайийнаб партхомо, хIаьта гIулакх йоккхонца цу тайпара оттадаьллалца сатувш а хиланзар. Цхьадолча даькъе цо а дика влияни яьр экономикана, бухеоцаш хьахур доккхагIа хилайтара. ХIаьта а гIулакх цхьан кога тIа даьккха дIаоттадара кхы а ха яьшар.

Боахама коллектива 1982 шера хьалхарча квартале шура йоахкара даькъе тIалисса декхар доккха дийна дене а задани кхоачашъе хьланзар. Бахьан, из шина дале а хьокхамаш цул хьалха дIадахача шере хинначарна ниiсдича ховлуш лакхагIа-м дар. Хьайбаш деш а урс хьокхаш а къестар ворхIаьна кIезигделар, дукха дIачутела хьайбаш дегIа ондагIа хулга Iалашдир.

Коллективаш хьисапе йхаш леладеча къахьегам вIаштIехьбаккхар пайдане хиларах хIанз дувла а эшаш, аьна хет сона. Из гIулакх лухьашка дIадоладир оаха 1982 шу чакхдолаш хьажкIаш кхеерашта юкъе. Иш механизировании звено вIашагIйолла лаьрхIар механизаторашa. ТIехьаюза инвентарь, техника шоаш доал дергдолаш дIаелар царга. Бакъахьа даь хIама лархIа деза цу звеньяшка нах вIашагIтохилга уж шоай лоIамагIа болаш даь хилар. Царна кулгалде оттабир коммунисташ. Социалистически Къахьегама Турпал Гайтамиров Ширвани, Вагапов Байни, Вазаев Iадван, Акаев Салман. Цун хеза вола Ширвани ца хьоавича а боахамеи районеи меттел ерригача республиканаски яхье а призови моттигаш яхарца шоаш тоаза механизаторашa болга хьехьа нах бар уж. Цул совгIа, техника партийнаш, общественна балха юкъе хьинаре дакъа лоацараш, производства организатораш сенна коллективерча наха боагIа кхетам луш хиларна а белгалбаьнна бар уж.

Ше беш бола болх моттигерча коммунисташка, партийни группашка гIолла чакхбоахаш леладу партхомо. ХIаьта массаара ираш йоаяш ялат чуяашгар хьайбаш Iенгара, доахаш, бIаьстан балхашта кийчо еш зичча ханна йола партийни группаши а вIашагIъехи оаза. Цар лоархIаме гIулакхаш чакхдоах къахьегама дисциплина чIоагIъеш, экономе режим чIоагIъеш. Иштта, нIн-марса балхаш деча хана кхашкара хьоазача ялата, Iан замалахьа хьайбашта лоаттадеча доакъара учет чIоагIа лоаттадар, цу гIулакхаре фе хьожаш партгруппе членаш хилар бахьан долаш хьалха санна эшамаш хилийтадац.

ХIанз партхома балха практике дIачIоагIдуш латт хIаре шу чакхдаьлча хьахийнарий итогаш а еш, керттерча юкъерчен авеной аденалистий характеристикаш чIоагIъелга.

Ниiса хургдац деррига тоаде тхона карагIдаьннад, аьлча. Веррига коммунисташ бeш балха тIа а вахаре а шоашкара дика гIулакхаш гойташ, хIанз а шоай болх леттIа вIаштIехьбаьккха лелабац цехови партийни организацешa. ТIаьхьо решенеш кхоачашъяра лоаттабу тIахьожам хийа ма боагIаре бац. Уж эшами дийнахьа, бехта дIайоахалургйола лелардолаш иц, цудухьа КПСС ЦК февральски (1984 ш.) Пленума решенеша дIа ма дехара из болх дика а тIагIертта а бергба оаха.

Л. ФРОЛОВА,
«Атагинский» совхоза партхома секретарь.

Социалистически яхьо дневник

КЪАХЬЕГАМА ОВСАРЛЕ ЛАКХЪЕ, ДIАДОДАР КIЕЗИГДЕ!

КАРАГIДАЬННАР ЧIОАГIА ДЕШ ДIАХО ГIО

КПСС ЦК февральски (1984 ш.) аргIана йоацаш хиннача Пленума решенешца, СССР-а Лакхехьарча Совете хиннача хоржамашца къахьегама а политически а хьинар айдаь болча Нохч - ГIалгIай АССР къахьегамхоша шоай ниэ кхо ца беш болх а беш, дизза дакъа лоац мохк а республика а экономически социальни дегIаихувлача.

КПСС XXVI съездан цул тIехьагIа хиннача парте ЦК Пленумийн решенеш кхоачаш а еш, Нохч - ГIалгIайчен производственни коллективаша балхаш ду арахеца продукци дукхагIа хилийтара, къахьегама овсарле лакхъяра, хьаьча продукцета дIадодаш дар лохдара тIадерзадаь. карагIдийнна толамаш чIоагIду, массе а йолча участкашкара болх дикагIа вIаштIехьбаьккхара дола гIулакхаш чIоагIду.

Заводашка, фабрикашка, промыслашка цхьайтталагIча пятилетка дийлагIча шера план толаме кхоачашъяра дола доккхий социалистически декхараш тIаийцад. Паччахьалкхен юкъара декхар а хинна дIаяттаб уж кхоачашдара лоаттабу къовсам, хIара коллективаш къахьегамхочуйн патриотически декхар да из.

Из ишта хилар къаьстта тешавеш хьаьнох 1984 шера хьалхарча шиа бетта даьхача къахьегама толамий итогаш. Продукци маьхала яккхара укх шера хьалхарча шин бетта план 102,2 процент кхоачашъяьй. Паччахьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа арахийцай 7.3 миллион сома мяьха продукци.

Нохч - ГIалгIайчен аттара къаьнагIа долча даьхъа болхлоша - мехкдаьттахоша Даьхенна дика совгIат кийчдаьд. Цар паччахьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа даьккхад 25 эзар тонн мехкдаьттан 17 миллион кубически метр газ.

Мехкдаьттех газе, электроэнерги, мехкдаьтта дукха продукташ, машинаш, прибораш, кхачан, няъгача промышленноста продукци, бахача маьха эшаш долча товарий дукха тайпаш арахецара цхьайтталагIча пятилетка дийлагIча шера шин бетта план толаме кхоачашъяьй.

1983 шера хьалхарча шин бетта арахийцачул дукхагIа продукци арахийцай укх шера цу юкъа, цудухьа хьалха тIехьадусаш хиларах тIадиса декхар тIера дIадаьккхад.

Белгалдаьккха дезаш да тIамелхийтта промышленни продукци къахьегама овсарле лакхъяра чотагIа тIакхийтта хилар, цо хьахьокх бокха пайда а беш, дукхача производственни коллективаша къахьегаш хилар.

Хьинаре къахьийгар инженер февралев «Красный молот», «Электроприбор», «Пищемаш», «Медьинструмент» заводий, шурий промышленноста. «Терек» яхача мебельно - хьуи хIамаш еча производственни объединеней, «Промавтоматика» НПО, кхы дукхачар коллективаша, шин бетта планал совгIа Даьхенна цар елар дукха машинаш, прибораш, оборудовани, кхы тайпа йоле дукха продукци.

ХIара коллективо чIоагIа йоакхо эш хинар а хIана ед яр а да халкъа эша товараш арахецара планаш толаме кхоачаш тIехьхоачаши яр. Доккхал а деш, белгалданкха деваш да Нохч - ГIалгIайчен индустре болхлоша халкъа эша товараш арахецара шин бетта план толаме кхоачашъяь хилар, соахка цу юкъа арахийцарех дикка дукхагIа хиннад уж укх шера.

Халкъа эша товареш дукхагIа арахецарал, цар дикал лакхъярал лоархIамегIа а сийдолашагIа а декхар дац республиннерча хIара коллективана.

КПСС XXVI съездан цул тIехьагIа хиннача парте ЦК Пленумийн решенеш кхоачашъяра партен халкъон лоаттабеча къовсаме лоархIаме гIулакх а хинна дIаяттад къахьегамен производственнийн дисциплина чIоагIъяра, балха массе а йолча участкашка хIаранегара доагIар хьадахарн бехктонкахи айдера тIадерзадаь деш дола балхаш.

Опыто хьахьокх дикагIа дахаре, материальни духовнии хьашташ диззагIа кхоачашдара хьинерегIа къахьега дешага.

Республике кIезига яц производственни пиэх ма могга дикагIа пайда а нийбеш, балха тIа доккхий толамаш дахарца планови заданеши тIаийна декхараши толаме кхоачаши тIехьхоачаши дещ йола производственни коллективаш.

Экономически обзор

ца деррига а хьалуя йоккхий капитальни вложенеш дIа ца а йохийташ. чурча торонех бизза пайда ийбарах. хIьата уж торонаш вай кIезига а яц.

1984 шера хьалхарча шин бетта хьаль промышленни продукци соахка цу хана хинначул 13.1 процент дукхагIа хиний СССР 60 шу дизара цIерагIа «Оргтехника» яхача производственни объединене, «Союзавтоматстром» ВНПО опытно-экспериментальни заводо — 14,8 процент, «Красный молот» заводе — 7,4 процент.

Производствера дукха проблемаш пайда а луш къоастае вIаштIехьдалийтар къахьегам бригадни формагIа вIаштIехьа а баьнкха стимулировани яро, дIахо йодача хана уж дукхагIа хилийтаро, цу даьхье кердача тайпаех йолча бригадаша — комплексни, сквозной, хозрасчетни яраша дикка ховлуш айбу республика къахьегамниз.

Из прогрессивни къахьегама форма шерра йоаржаьй машинаш еча, мехкдаьтта доахача предприятешка, промышленноста кхы цхьадолча доакъошка.

«Красный молот» заводе берригa къахьегаш болча болхлоех 70 процент бараш бригадни формагIа къахьегам вIаштIехьбаьнкха ба, хозрасчета хьалашке болх беш я цхьа эзар совгIа болхо юкъевоагIаш йола 61 бригада.

Ленина орден делаьча «Грознефть» яхача производственни объединеверча 184 комплексни специализированнийя бригадашка къахьегаш ба берригача болхлоех 77 процент бараш. Уж санна дола дика масалаш кхы дукха доаладе йиш я.

Производственни объединеней промышленни предприятейн балха опыто . хьехкхад индивидуальни къахьегамгара коллективни къахьегамга доварех болхлой къахьегамех хьахулаш цар дукха дикагIа долга, юкъарча производствана интенсификаци а сихагIа вIаштIехьдоалага, промышленни предприятей болх боагIIача боарамагIа дIабодилга.

Юрта боахам сихагIа дегIаихувлара, цун аффективность лакхъяра дола декхар кхоачашдеча бокхха лоархIам болаш а социалистически яхь, наьха творчески инициатива дегIаихувлар. хьадхалийтарий опыт производствена юкъехувлар.

Массане а дикъа а ярадаш, шерра социалистически яхь йоаржаьй къахьегама овсарле планагIа лаьрхIачул цхьа процент лакхъяра, арахецача продукцета дIабода мах ах процент лохбара.

ХIана къахьегама коллективаша тIаийсш я встречни планаш. «Красный молот» завода коллективе встречни план тIаийнай къахьегама овсарле планагIа лаьрхIачул 1.2 процент лакхъяран арахецача продукцета дIабода мах 0,6 процент лохбараи.

Встречни планагIа «Автоспецоборудование» яхача Грознеиски опытно - экспериментальни завода коллективо лаьрхIад къахьегама овсарле заданел цаIи ах процент лакхъе, арахецача продукцета дIабода мах 0,7 процент лохбе.

Нохч - ГIалгIайчен индустре болхлоша керда шу дIадоладаьд къахьегама овсарле лакхъяра плани тIаийца декхараш тIехьхоачаш а деш. Къахьегама овсарле лакхъяра 1984 шера шин бетта план 102 процент тIехьхоачашъяьй.

1984 шера цу хьонкама шин бетта план тIехьхоачашъяьй СССР 60 шу дизара цIерагIа «Оргтехника» яхача производственни объединене, «Красный молот» завода, «Промавтоматика» НПО опытни завода, «Грознефть» объединене, «Пищемаш» завода коллективаша.

Чаккхьаьнаб 1984 шера хьалхаре шин бутт. Дика къахьегаш дIадоладаьд шу. Цхьабакъда, карагIдаьннарчох кхоачамбаь Iе йиш яц. БоагIIача боарамагIа болх беш дац промышленноста цхьадола доакъош, продукци дегIаихувлара йола заданеш кхоачашгIьац цхьайолча предприятешен объединенешен, договорий декхарех поставкаш елга а телхаду.

1983 шера арахийцачул кIезигагIа продукци арахийцай укх шера цу юкъагIа цхьайолча предприятеша. Царех я «Аргунводпром» объединени, Назрановски трикотажни фабрика, генарий даьтта доакхха завод, кондитерски фабрика, ялата продуктай цхьайола предприятеш, кхийола предприятеш.

1984 шера къахьегама овсарле лакхъяра шин бетта план кхоачашъяьяц Назрановски трикотажни фабрика, №5 йолча маьхх еча завода, Назрановски маьхх еча завода, Ножай - Юртовски мехлесхоза коллективаша.

Кхы а воIа да цхьайолча предприятеша къахьегама овсарле лакх ца ярад совгIа, 1983 шера хьалхарча шин бетта хинначул лохъяь хилар. Царех я Назрановски трикотажни фабрика, генарий даьтта доакхкаш йола завод, кондитерски фабрика, Гудермески чхьагIар доакхкаш йола пункт, кхияраш.

Цу масалаша къаьгга хьахьокх цхьайолча предприятешка йолаш йолча торонехи кхоачамехи бизза пайда ца нийбеш, цудухьа цар балха тIа дикагIа оагIорахьа хувцамаш хиннадац.

Хьалхарча даькъе де деш дар да тIехьаекса цехаш, участкаш, предприятеш ма а хулийташ тIадиса декхар тIера дIадоанихьага. Ма могга сихагIа производствана юкъейоалае еза еррига торонаш, хIара болхлочоа шийн гражданский патриотический декхар дIа а довзийташ.

ХIара коллективе сийлен декхар да беттагара беттага арахецца продукци дукхагIа а хулийташ къахьегама овсарле лакхъяр, хьеш йола продукци дикагIа хиийтар.

«Чечингишвейбыт» объединени чубоагIача № 19 йолча ателье чIоагIа лоархIаши сийдеши я ихелагIча разряда хIамаш тегар Эмурзиева Айта. Хьинаре къа а хьегаш, башха-дика толамаш доахаш хиларах даьнвад куи сий. Укх шера баргIлагIча марта — дунен халкъашта мехкарча кхалнаьхи цIей дездеча дийнахьа рапорт делар цо цхьайтталагIча пятилетки задани кхоачашъярах. Цо тегаш дола баракъаш дикаи тIехдикеи мара хилац. Цудухьа цо тегаш долча баракъашта чIоагIа раьза болча заказчикашта дукхаьа баркал хьахд цунна.

СУРТА ТIА: яхьо хьалха латта хIамаш тегар А. Эмурзиева.

В. ДЗИСЯКА сурт.

БИЗЗА ПАЙДА НИЙБУ МОЩНОСТЕХ

Укх тIехьарча шерашка шийн кхоачамех бизза пайда а нийбеш, хьинаре къахьегаш болча ГI. Ахриева цIерагIа Назрановски «Электроинструмент» завода коллектива вай республикерча промышленни предприятенгта юкъе хьалха латташ хьайоагIарех ца! я. Предприятерча еррига оборудованех пайда ийига 79 процентага дIахоачадаьд укхаза.

Арахецца продукци дегIаул керда технинеи дикагIйола технологии производствана юкъехувларах, болх беш бола нах дукхагIа а ца хулийташ, къахьегама овсарле лакхъярах, болхлошта юкъера социалистически яхь шерра йоаржа а яь, къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхарах. Цу лостамех дукха балхаш ду предприяте коллективо. Цудухьа ше тIаийца декхараш тIехьхоачадеш дIадоладаьд цо пятилетка дийлагIа шу. ДIабахача шин бетта планагIа лаьрхIачул совгIа предприяте болхлоша арахийцай 65 эзар сома маьха товарни продукци, маьхала лыкхай 40 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци. Къахьегама овсарле лакхъяра шин бетта план шин процент тIехьхоачашъяьй. Духхьал из лакхъяра чотагIа хьайй планал совгIа ара йел хийца товарни продукци. Еррига арахецача товарни продукцех 22.3 процент яр паччахьалкхен дикала Знак йолаш я.

Уж толамаш доахача диззе дакъа а лоацаш, «ХIара балха дийнахьа дисциплина тIехдинеи хьадер дукхагIен хилийтаI» яхача девизагIа яьржача социалистически яхье халданза хьалха латташ бIаьи болхлой ба укхаза. Царех ба хIаьшлехьа пятилетка заданй кхоачашъяь бола слесараш - инструментальщикаш, коммунистически къахьегама ударникаш Могушков Бек-Хан, СССР Лакхехьарча Совета депутат Хаагуев ТIахIир, Эсмурзиев Муса, шлифовщик Шадиев Осман, слесарь - лекальщик Котиев Ахьмад, фрезеровщик Измайлов Iумар, кхы дукха бараш а. Овсаре къахьегарал совгIа шоаш хьаеш йола продукци тIехдика мара хилийтац цар.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Фуд тхона новкъа дар?

Даьхенна ялат дIадалара цхьайтталагIча пятилетка план дIь шера кхоачашъяр духьа къовсам лоаттабеш ба Назрановски района юртбоахама къахьегамхой. Дагалабцар чакхданкхара дикка новкъостал ду «Назрановский», «40 лет Октября», «Знаменский» совхозий коллективаша. Из ала йиш яц тха совхоз-техникума коллективах. Паччахьалкхенга ялат доххара дIадахача шера план кхоачашъяь яле а кIезига хилар оаха хIара гектара тIара чубена хьупкъаж, районе гIолла хIара гектара тIара 23.3 центнер чудена дале, тха боахаме 18,4 центнер мара чуийцанзар из.

Фуд цу кхоачамбоацарий нертера бахьанаш? Пхи бIаь гектара тIа ялата хьажкIаш кхейир оаха соахка. ДукхагIа долча кхашка «Днепровская» яхараш дIайийнаир. Цу сортах яраш тха района хоттама хьалаша ца терлуш геттара во хьувкъ. Из хоаш дола дукха ха я. Кхыча тайпара я венгерски гибрид. Дукха ялат луш хиларал совгIа, сиха а кхач из. ХьажкIаш чуийначул тIехьагIа пун гIадам силос кийчъе йиш йолаш моша хуа. Венгерски гибрид дIайийначара хIара гектара тIара 37 центнерга кхоачаш фуалъяьха хьажкIаш чуера са звенос. ХIьата «Днепровская» — 5 —6 центнер мара ялаяр. Боахама кулгалхоша тхо духьал доллаше а дIайийтар тхога соахка цу сортах яраш.

ХьажкIаш дIаюоча хана сасар дохадара гербицид тох лаьтта. ХIьата дукхагIа болча механизатораша нагтахьа гербицид техай аьнне моттийтара кхай тIа духьал хий дийтте дIаболх. Цудухьа хила ма дезза оасарах цIена дацар хьажкIаш дIайийна кхаш. Тхоашта а бехи тIерабаккхац аз, цхьабакъда, кхаш цу хьале кхоачаде «новкъостал» дир тхона РАПО кулгалхоша а. Хаоттама хьалаш теркал а деш, массе а хана оаха дIаюоша хиначул соахка ши кIира хьалха дIайийтар цар тхога хьажкIаш. Цу хана уж тIалера лаьтта энача боаранал пайдегIа а хинна цере сихагIа оасар дегIадера. ХIьата из дIадаккхара культиваци е махка баккх кхераме дар. ХIана аьлча, уж балхаш дича лаьтта кIаллара хIьтта хьагучадала доладенна хьажкIий эIаргеш сов хоаха килярах нагдеш хIалакдергдар. КIада лерд йоаца цхьанца уназанеш телярах уж тайпа дукха кхоачамбоацараш нийслу.

Кхы а цхьа хIама да. Кхашкара балхаш деш дукхагIа ха мел йоаю дукхагIа ахча ядора соахка а цул хьалхарча а шерашка тха боахамерча механизаторашта. Из бахьан долаш болх чакхбаккхара башха йоакко яцар цар. Цхьабакъда, «40 лет Октября» совхозерча Б. Кодзоева, Ю. Гелисханова, кхьча звеношка санна, тха кхаш леладерашта доагIа алапи а тIехьара чуйцача хьувигъамах тийша даларе, хьажкIаш ма хулла дикагIа кхее гIерташ къахьегаргдар хIаране. Цудухьа уж лелаеча звеноша коллективни подрядагIа болх бергболаш гIулакх вIаштIехьдаьккхад оаха укх шера. ХIьата коллективни подрядагIа болх бой а, цогIа йолча сортех хьажкIаш тхога дIаюйте оасарие лакхъе вIаштIехьдаргдац тха.

Кхо звено хургьа совхозе укх шера хьажкIаш кхееш. План 28 центнер йолаш, хIара гектара тIара 40 центнер нокха социалистически декхар тIаийцад оаха. Плановал дукхагIа доаш хIара гектара тIара 25 центнер ял бола ялат чуда доаш деинад Евлоев Салмана, Даурбеков Уматгире кулгалдеча кхаш леладеча бригадаша а. ХIьата фу даьд, фу де лерхI дагалаьпар кхоачашдара?

БIаьсти кхашка болх берболе еррига техника хьалххе а тоаь яьккхай тха боахаме. Из толам боаккхача къаьстта доккха дакъа юкъедихьар слесара Ужахов Iусмана, сварщика Даурбеков Башира, механика Ханкхоев Габус, токара Мержоев Жарха, аьола пхьара Бархаиев Маншарипа, кхычар.

Техника сиха тоаяро вIаштIехьдалийтар органически удобренешца лаьтта хьаьндара план ханал хьалха кхоачашъе. БIаьсти юкча культурашта хьемъостедаьча 650 гектарех хIараленна тIа юкъера лаьрхIачл 40 тонн кхоачийташ шийдаьлиьне кхо дилдаш. ХIьата хьажкIаш дIаюргйолча кхашка соахка либа лаьтта оахача хана хIара гектара тIа шиппа центнер кхоачийташ тайп-тайпара минеральни удобренеш тессай 27 сантиметр лаьтта кIал а йохийташ.

— БIаьсти лаьтта Iайна гIоадал соцалра балхаш дIадоладича нитрофос, аммофос яха удобренеш товсаргья, хIара гектара тIа 50 — 60 килограмм кхоачийташ. ХьажкIаш дIаюош кхоалагIа а минеральни удобренеш йохкаргья. Цу тайпара, хьажкIий овлашта кхо тIоа болаш удобренеш хургья, хIаьта ялат дика а хьувкъаргда.

Кхы а цхьа хIама да. Гербицидаш техачул тIехьагIа ма хулла сихагIа лаьттана кIалъяхийта гIерташ хул тха звенора механизаторашта. Из юкъ 8—10 минутага кхоачаш лоацъе а вIаштIехьдоал. Цхьабакъда, цхьадолча боахамашка уж шаккхе болх хьоьна беш агрегаташ йоагIахов сона, рационализаторашта шоаш хьаьь. Уж хьаелга промышленни ларда тIа даьккхача бакъахьа хетар сона. Цу гIулакхо лакхъергьяр кхаш леладерий къахьегама оасарле, алсамбоахаргбар хьажкIий хьувкъам, дикка лохдергдар из кхебагIа дIадодар. Тха боахама кхашка магагIа оасар хьагIадоал хьахьокхаш карта да агрономаша оттадаь. Цунах бизза пайда эца хьожаргда тхо укх шера. ХьажкIашта втара кхерамегIа долча злакови оасара дукхаьа мара пайдана ац эрадикаи. Цудухьа укх шера цу тайпара оасар тIадоалача мара тохаргьац оаха дукха мах бола гербицид. Цу гIулакхо а лохдергда хьажкIаш кхеярга дIадодар. Ишта хьадечох дог лазаш къахьега декхарийла ду тхо болх коллективни подрядагIа вIаштIехьбаккхаро а. ХIана аьлча, тIехьара хьакхиначох тийша хургда тхона довгIаргдола ахча.

620 гектара тIа дIадийна ха бола ялат а да тха боахаме. Соахкара гIалаташ кхы вийслургдоацаш гIулакх вIаштIехьдаьккхад укх шера из кхедеча бригадаша а. Эсна гIа дегIаденача кхашка дукхагIа а юклаш, хIара гектара тIа ялх-ялх центнер кхоачийташ минеральни удобренешца подкорма яьй цунна.

Соахка санна а доацаш, механизаторашна кхашка мел деча балхашта цIенхаштта тIаьхожам лоаттабу хIана Султыгов Мухьмада кулгалдеча агрономически служба. Юстара латтац партийни организаци а. Деча балхий дикалга хьожаш хургйолаш халкъа тIаьхожама группаш вIашагIъехний хIара бригада.

М. КИТИЕВ.
Назрановски районерча совхоз - техникума хьажкIаш кхееча звено звеньевой.

• Болхлочун уйлаш

ТОЛАМО ХЬИНАР АЙДУ

ДIадахача шера лелаьча Еригсоцеми социалистически яхье котъяьккхарг а лаьрхIа «Грозтрубопроводстрой» яхача треста хьожаьй КПСС ЦК, СССР Министрай Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара-кара тела Цlе байракх. Тхона чIоагIа дика хет тхоай хьаьналча къахьегама иштта лакха мах баь. Цунца пхьана оаха дика кхеталу цу доккхача совгIато дIахо йодача хана кхи а дикагIа къахьега тхоай декхарий ла деллга.

Тха треста чубоагIа оаха къахьега № 2 йола гIишлонхочун управлене коллектив а. Со отделочникий Юсупова Есита бригаде штукатур-маляр йолаш болх беш я. Барайтта сагах латташ я тха коллектив, вIашш барт болаш, цхьан цIен дезал санна дагара ховш къахьет оаха. Цудухьа хила дезе-кх из дIадахача шера отделочни балхаш дара план тха бригадо 115 процент кхоачашъяр а.

...Са да а нана а гIишлонхой болаш болх беш хиннаб дукхача хана деиз. ХIьата хIана уж пенов ба. Со эзнига йолаш вас ше бахчара чувена кулг-юкъ дула салар. гIишлонхочун балха говзалал лоархIамегIа цхьанкха а яц аьле. Аз хоаттар цунга, сенна дувзаленна да из аьле: «Наха чубахэ хоза цIенош хьадеча сага професси дикагIа, лелагIа фу хургда. Са ииIиг», аьле са нертагIа кулг по хьийкха тахан санна догдоагIа соец. Дас дийцача къамаьла лоархIам кхетабе аьлар со йоккха ме хул. ХIьата юкъера школа яьккхачул тIехьагIа аз лаьрIар гIишлонхочун говзал харалаца.

1981 шера ора со Юсуповай бригаде болх бе. Духьал технически училище яьккха хилар мара цхьанкха балха говзал ядар са. Шен юлар лоархIаергIий-хьогI хьалхашка латтача декхарех. мишта тIаэдарг1я - хьогI болхлой коллективо. кхаш. Са шек ялар дIадаьлар со болх бе йолаеннача дийнахьа шиз. хIана аьлча шоай цIен дезалхо санна тIаийнар бригада коллективо. Йоккха юкъ ялале шиллагIча разрядах болх беш яр со. Цанкха а бацлургбац ца ховр хьалха доаххаш, балха говзал из ярра карерзаве новкъостал боккхагIа бола нешаш Батраева Хани, Довлетмирзаева Яха, иштта кхыбараш. Царех хIаране хан дии ца къовсаш шоай балха опыт, хьаяла сона, балха ханах бизза пайда нийбе юкъейир.

Соахка тха бригадана елар коммунистически къахьегама коллектив яха сийдола цIи. Аз доккхалду из цIи лелаеча коллективе се къахьегаш хиларах.

Тахан санна дика лаьттадий тха бригада гIулакхаш массаза а? Лаьттадац. ХIьата хIана а тIехьа пийслу дисциплинаца дувзаденна гIулакхаш бригада коллективе собранешка дувца дезаш. Цу хьакъехьа цхьа масал доаладергда аз. Цхьа кIира хьалха нийсса бархI сахьат даьлча балха хьабаьхка бецар тха бригадера цхьабола мехкарий. Уж объекте хьакхачачбац аьлча харц хургдар цхьабакъда, шоай балха моттиге хила безача хана бацар уж. Бригада салоIача бытовка чу санъерламе хIама дувцаш яр уж ша йоI. Балха ди дIадоладаьдалар еррига а пхи минут мара яьнна ене а цар хьехарча Батраева Хеди чIоагIа раьза ацар. Минутех хьахул сахьаташ. хIьата бригадерча шин саго пхи минут балха ха эехьа йоаьча из Iатгъ еррига коллектива хьоккхамашта. Делкъийна салоIача хана цу мехкарашта ахь хетийташ къамаьл дир оаха. ДIахайтар дисциплина дIадолалура деррига а. Цох лоацам боаца хIама хеталдала тарлу цхьаболча нахаа, цхьабакъда отделочникий балха тIа лоархIаме доацаш хIама дац. ХIьата тха бригадерча 18 сагах хIаране пхи минута балха ха эехьа йоаьча из хул сахьат гаргга ха.

Ер шу дIадолалуш а социалистически декхараш тIаийнар тха управлене коллективо. хIьата тхоай торонаш лаьрхIа а лаьрхIа сиха а тIаийцад декхараш. Еррига управлене гIолла къахьегама овсарле планал совгIа цхьа процент лакхъеш, продукцета дIадодар 0,5 процент лохдеш лаьрхIаде. оаха кхы а лакхагIа декхараш да тIаийцараш. Къахьегама овсарле планах совгIа 1,5 процент лакхъеш продукцета дIадодар кхы а 0,7 процент лохдаш. Оаха дIелаьрхIача из хул духхьал тха отделочникий бригадо шера болх бича 37 эзар сома наьха производствана пайда беш. ТIаккха торонаш йий тха из вIаштIехьдаккха? Шортта я. Хьажал цо, машина тIера меркхал йобаасабеш, из балха моттиге дIакхухьача хана хогашта нIал йолегаш мел дукха бов. Цу тайпара гIулакх латт басараш хьоихьча, кхизола балхаш деча моттигашка.

Цхьаьна пхе хIама да къахьегама овсарле лакхъяра норта болаш. Из да, нила кийъе социалистически яхь лертIа вIаштIехьъянхара, наха къахьегам ловш вIаштIехьбаккхари. Уж ши гIулакх терхам тIабохийташ ца леладой толамга дахь дог дац.

ХIана укх сахьате тхо отделочникий балхаш деш да Грозненерча Маяковские цIерагIча городока 90 квартирах латтача цIенна. Цу цIен 45 квартирах латта цхьа блок хIаннале эксплуатацие дIа а яннай оаха. ХIьата из хул планал дикка хьалхагIа. Сено айдаьд тахан тха хьинар? Цу хаттара дола къаьгга жоп да укх шера 2 марта харжархошца вIашагIхиийттача хана КПСС ЦК Генеральни секретара ноа. К. У. Черненко даьккъаньал. Тха бригадерча хIаре саго чIоагIа терхам тIабохийташ ийцаб цу къамаьла хIара мугI. Тахан советски наха карагIдаьннараш де дезараши дувцаш нов. К. У. Черненкос аьлар: «Боккъалдар аьлча, новкъостий, карагIдаьннар — боккхача балха юкъаг мара яц. ГIулакхаш, сихха де дезараш Iалаьмате дукха да вай. Вай йиш а я, безам а ба сихагIа дIахьалхашнахьа даха. Йиш а я, декхарийла а да экономика интенсивни дегIаихувлара проблемаш хьинерегIа къастае...»

Уж дешаш тха бригадана доагIаш аьлча санна да. Цу къамаьла гIулакхаца жоп а луш оаха соцам баьб 45 квартирах латта цIен юкъейиса шоллагIа йола блок ер бутт боалехьа эксплуатацие дIайла. ХIанз укх сахьате тха бригада шийн балхаш йисте а даьха Велихаиова Антонинас кулгалдеча отделочникий бригадана гIо деш я. Цу бригадаша тхо социалистически яхь лелаеш да дукхача хана дена. Духхьал формана лелаеш оаха яхь. Хан - ханнахьа итогаш я ед, вIаьия дикагIа йола опыт дIа-юкъ эцаш бу оаха из болх.

Шено яц вай партен правительствен хьожадаьча цу доккхача совгIата оаха кхы а дикагIа къахьегаш жоп лургхиларах.

Х. ДЖАВРАИЛОВА,
«Грозтрубопроводстрой» треста чубоагIача СМУ-2 штукатур - маляр.

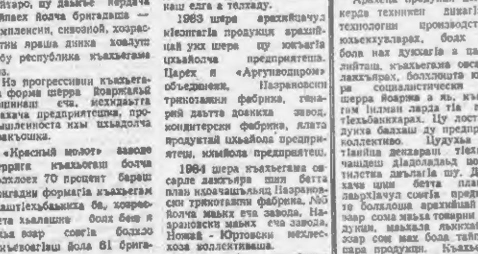

«Гидромеханизаци» яхача Грознески специализированни треста болхлошта юкъе лаьржача социалистически яхье дика хьалха латтеш хьовгIарех ва машинист, коммунистически къахьегама ударник Васильев Алексей Александрович. Цо сиха дIахьийташ шийн норма цо 125 процент кхоачаш да еш.

Къахьегама толамаш белгала а доахаш дукха совгIаташ тийшад цунна. Цар ма юкъа я «Социалистически яхье котъяьнкар» яха массехк сийлен Знак, иштта «Знак Почета» яха орден.

СУРТА ТIА: машинист А. Васильев.

В. ДЗИСЯКА сурт.

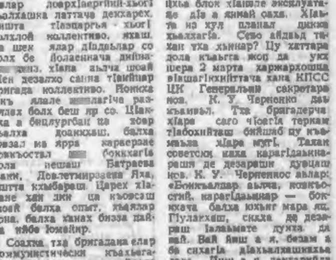

«Чечингремстрой» треста чубоагIача наькъаш дехкарчен тIаьш техачен управлене кIезига бац хьинаре къа а хьегаш, шоай декхараш массаза цIена кхоачашдеш бола болхлой. Царех ца! я оператора гIонча, коммунистически къахьегама ударник Криницына Нина Алексеевна. Кхойтта шу дизад из укхаза къахьегаш йола. Цу шерашка хьинаре къа а хьегаш башха-дика толамаш дахарах дукхаза а сийлен грамоташи ахчан премеши тийнай цунна. Нинай портрет управлене Сийлен уагIа тIа хьаллехка доал.

СУРТА ТIА: оператора гIонча Н. Криницына.

Дж. ТОХТАРОВА сурт.

Озиев Салмана—80 шу

ЗАМАНЦА ГlА БОАХАШ

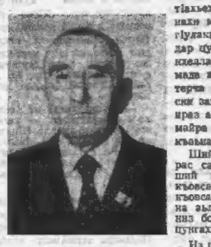

Мальсагов Курада Зоврбикацен Беков Дордагlа Темботацен цхьана эгтара хьалхарча деношка денз гlалгlай советски литература дегlадоаладе дlаволавенначарех цаl ва Озиев Салман. Вешта аьлча, кхоаткъа шу даьннад из наьна меттала гоазаме йоазош де волавенна, советски нах шоай вахар кхы а хоздара, тоадара, адамашта а халкъашта а юкъера машар а вошал а чlоагlдара тlахьехаш из хьавоагlа.

Бокхха а чоалхане а никъ баьб йоазонхочо вай халкъа литература дегlадоаладара, цунна юкъе вай заман а заманхочун а бакъдола сурт-сибат гойтара, вай замах тlехьадисача гlулакхашца къовсам лоаттабара, уж вайна юкъера цlендаь дlадахара.

Цунна дика тешал лелц да Озиев Исмаlалий Салмана духхьал укх тlехьарча шерашка ядаь бокхача кхьхе йола стихотворенеш позмаши чуйоагlаш дола сборникаш. Белгалйоахаргъя вай царех цхьацадолий цlерашь. Уж да «Нрава лакхъе», «Лоаман лаьча», «Бlаьсти», «Сийлен наькъаш», «Со тешь», «Хержараш», «Сога вахар делакъеж» яхараш.

Царех хlарадар поэта яздаьд ший еррига дега йlоахал дlадуш, ший халкъа царех совгlат хулдалар аьнна. Кердача заманга хьежжа, поэт чlоагlа ловш хиннав ший халкъа культура дегlалар, беррига къахьегамхой сакхетам лакхбалар, къаьнача замах юхедиса во гlулакхаш цlенденна дlадахар.

Паччахьа lаьдал лаьттача хана гlалгlай къахьегамхой боахама санна, иштта дешара а тlехьабиса хилар белгалдеш волча поэта шийна ма могга дlахайкайора Советий lаьдало енна бокъонаш, поэтически меттаца дlахойтар дешар — из сердало йолга, ца дешар — из боадо йолга. Из иштта хиннилга баьлдеш я цу замах поэта язъяьча стихай цlераш а: «Гlалгlай къами дешари», «Сомвала ахархо», «Ленина ди», «Пионер», «Гlатта, деша гlо», «Хlана хьаьнъял боадонал котдоалаш доагlа».

Поэт кхайкадеш ва В. И. Ленин бахьан долаш ший халкъага кхаьчача паргlатон хим бе безнлга, хlара хьаьнала къахьегамхо кердача замак бакъвола воl хила везилга.

Иштта, «Сердало» газета тlа гlалгlай меттала непатеха эгтара хьалха аралъначарех яр Озиев Салмана «Ленина» яха стихотворени а. Цун керттера чулоацам бар дерригача дунен къеча-нискача наьха геннальни баьчча В. И. Ленина карагlдийнна сий дола гlулакхаш хоастадар.

Хlаьта из баьдолга кастта гучадаьккхар 1928 шера «Сердало» газета тlа кепатехача Озиев Салмана «Урдуан Тамарея» яхача поэма тlа. Ала деза, гlалгlай советски литературица юкъе поэмай жанрах наьрь из эгтара хьалхара йоккха поэтически произведени хиннилга.

Паччахьа lаьдал лаьттача хана вайнаьха кхалсага тlалаьттача халонашта, хетаь я из поэма. Шоашта товчча моттиге маьре дlадуш хиннай из, сакхетам лоха болчи цун дас-нанас а венарашa а. Царна вlалла дагабохаш а хиннабац цо цул тlехьагlа озаргбола бала, ла езаргйола хало. Керттерча даьнъе царна дагадаьллар хиннад фу хьал долаш, мел боахам болаш ва царца гаргало еш вола найц, мел урдув дакхха вlаштlехьдаргда цунгара. Из бlарг боацаш, лерг доацаш, къаьна, уне, кlал дезал болаш вар аьнна, цар гаргало еш хиннай цу тайпарча сагаца.

Сийлахь-йоккха Октябрьски революци хиначул тlехьагlа а, цо беррига вай мехка мел бахача кхалнаха йоккха бокъонаш енналле а, каст-каста нийслуш хиннай кхалнаьха бокъонаш толхаеш йола моттигаш. Шоаш «даьй lаьдалаш» леладу яхаш, вlалла а уж тlехьадиса гlулакхаш дlатовсаш хиннабац цхьаболча нах. Хlаьта царца бирса тlом лоаттабе безар, дlахьонха дезар из ха а зама а дlаьяннилга. хlанз кхалнаьха бонъо маlачарца нийсса йолга, уж а шоай вахара дай хиннилга. Из лоархlаме декхар дар Озиев Салмана цийна хьалхашка оттадаьр, хlаьта цо из дика кхоачаш а дир.

Иштта уж къаьна, халкъа кердача вахара новкъа дола къиза lадаташ дlадахаре тlахьехар йоазонхочо кагий нахи мехкарийи. Хlаьта цу гlулакха боккхача лоархlаме дар цу поэма тlа автора хьахкедла дола Тамарий а Махьмада а сурт-сибаташ. Керттерча даьнъе кердача советски заман нах бар уж. Шоай ираз а паргlато а бахьан майра духьалъэттабар уж къаьнача замаи lаьлалашта.

Ший поэма тlарча Тамарас санна, лоаман кхалсаге ший вахар бахьан долаш къовсам лоаттабе беза, цу къовсаме из котъяргья, хlана аьлча, нийсхо еш дола, низ бола Советски lаьдал цунгахьа да, йоах поэта.

Из поэма язъеча хана Озиеа Салмана 24 шу марадаьннадапар. Тlах аьнна вола Озиев Исмаlалий Салман вийра цу хана Гlалгlай автономии областе хиннача бехктокхамеча партийни а паччахьалкхен а кулгалхоша. Цар нохкъосталца дегlаухар Салмана сакхетам. 1929 шера парте Гlалгlай обкома хьожарах из дlера вода цхьан шера дешача хьехархой курсашка, цул тlехьагlа Гlалгlай педагогически техникуме. Деша хоа Къулбаседи Кавказски Горски педагогически институте. Из толанца чакхйоаких.

Цу хана дена по доккха даьнъ лоац Нохч-Гlалгlайчен общественно - политически вахаре. Из болх беш худ халкъа образоване, тайп-тайпарча организацешка. Всеобуча а боккхагlчарна юкъера дешар-йоазув ца хар дlаданнкхара а ликпунита заведующе балхатара дlеволавелар Салман. 1933 шера денз из ва гlалгlай меттала школай учебникаш араяеца автор. Цо оттадаьча учебникашца школашка, училищашка, вузашка гlалгlай мотт lомабаьб массехк тlехьено. Цул совгlа, цо дукха къахьийгад, хlанз хьега а хьег, эрсий советски а классически а литература произведенеш гlалгlай меттала йоахаш. Цо гlалгlай меттала лхарах дикагlа йова дукхачарна А. С. Пушкина, М. Ю. Лермонтова, Н. А. Некрасова, И. С. Никитина, В. И. Тютчева, Д. Бедне, С. В. Михалкова, Лебедев-Кумача поэтически произведенеш.

Дукхача шерашка дика педагогически болх барех 1949 шера Озиев Салмана енпай «За трудовую доблесть» яха медаль; хlаьта 1964 шера литературе беркате болх барах Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота.

Укх шера 1 февралe Озиеа Салмана 80 шу дизал. Царех 60 шу по дlаденнад гlалгlай советски поэзи дегlайоалаяра, ший хаьнь сердалонга даккхара.

МАЛЬСАГОВ Або.

Наьха безам

Хlара саго тайп-тайпара.
Ше мел веча
Уйлаш кар чу лоаме.
Наха юкъе — цlогlа, ара —
Ший мел мел ба.
Наха мел эш — уйла а.

Нагаха санна наьха безам.
Наха эшаш.
Пайда боалаш из аша.
Наха лоархlаш, наьха безам
Шийца балга
Кхетадеш из сег хула —

[illegible]

Цун дег хаста
Вахарчара ираз дац.
Из ба цунна марза [illegible]
Шийла шоада —
Цун даьаг! фуд-сана-и вац.
Нагаь санна наьха безам.

Шийца боацам.
Наха гоама из вола.
Наха цунах оагlув [illegible].
Хайра лоархlаш.
Юстар тlеттам ца хула, —

[illegible]
[illegible]
[illegible]
Из ба цунна къахье хийл
Дег тlа уттам.
Цун фу оргиа сано-и вац.

* * *

Вахар боьдаш [illegible]
Веза веза —
[illegible]
Вай Даьлацца [illegible] безам
Боалаш веза.
Из ваха а [illegible].
Даьлнана а [illegible].

Со цхьаь вац

Пошкий ба са дунъе
Оарцагlа баргбоалаш.
Хьаьнъял луш, кхетам луш.
[illegible] дергдаенаш.
Саготдаина къоаза.
Сийсердан баргбоалаш.

Тархан тlа мотт се уж
Го [illegible] гоналъа.
Сона гlо мел доаргаш
Дагар-ди массаз дола
[illegible] баккаита
Со сомавахараш.

[illegible] хастаяа.
Фирдауса, Низама.
Навои аздаьрам.
Сийдарча цу наха, —
[illegible] хьадаьча, —
Хьаьнъале [illegible].

Пушкина, Лермонтовс
Кавказан аьхьа уж
Жовхьара бурилгаш.
Царца да Крылове а.
Гадоахарг, кхетам луш,
Хьаьнъял чугудаьраш.

Купера, Дюмас уж
Сихьардама аьхьа.
Дийшар гlаденгараш.
Мугlарагl дlаэтта
Летт Чехов, Тургенев —
Хьаьнъял доарнадаьраш.
Кунг наьсхо хьаьнъйдаь.

Детгача цlагlаьара
Летт Маяковский а.
Гонахье отзада.
Ше аздаь мел довча
Йоазонех тернараш.
Безама хьаьнъенна
Летт моттиг дlалаьца
Тихонов, Фадеев,
Горький, Твардовский а —
Шоай йоазош дийкарой
Доташ гlоздаьхараш.

Дерригаш корта ба,
Доагlа а сийл а
Дег хьаьстар ноlаш бо
Хьаьнъяла [illegible]
Хьо хьанlаьоаниках дув.
Массе а хеттара-
[illegible] дув.
[illegible]
Хьо паргlат [illegible] дув.

Хlарама ганз хулаш.
Дуненца сердал луш.
Сийдолча баьчано
Шоаткъе пхийтта тонах
Яздаш къахьийгараш
Мразга бода вашъ
Хаьнъалла хьийхараш.

Хlанз вала, мелаш-б уж
Со цхьаь ва аргдаьаш!
Са гlонцаь, доттагlий
Ца ларлlа [illegible]! —
Со цхьаь вац, хиниа вац.
Кхы дlахо тург а вац!

Дег чу лер юташ

Гlалгlай йоазонхоех къамнагlа волча Озиева Салмана кхоллама чlоагlа самукъадоаких са. Сона чlоагlа доаз цун «Со тешь» яха поэтически сборник. Тайп - тайпара я цун стихаш. Цо буац Даьхенцара, наьнацара, йоlацара безамlалаьмате дика тьехамаш деш. Даьхен вызза воl ца воаге гойташ хьаь дукха бейташ а Салмана, царех я:

...«Хьей цхье маре
доаца вахар
Халкъе пайда луш
дlаьъо.
Даьхен, халкъе сийле
йоашар

Теркалвеш, цун
новкъе гlо».

Ше кlаьни ва са. Массайолана санна, са кхер тlемах. Дунен тlара тlема кхерам дlабаккхара гlазье лоаттабеча къовсаме а доккха даькъе лоац Исмаlалий Салмана. Хlана аьлча, цо ший дег тlара доагlача дешашца тlахьех адамаш сигапа йийха хиннйтара.

Озиев Исмаlалий Салман ший 80 шу даларца даькъала вуш са. Дег чу дика лер юташ йола цун кандьрашан цlаниза а мe йойла!

З. ГАГИЕВА,
«Малх» совхозе дешархо.

ЦlЕНА УЙЛАШ ГlЕТТАЕШ

Дукха шераш хьалха дар из, lалаьмате теркам тlаозаш доле цхье хlама дешаш ваllар тха боккхагlа вола кlаьнк, фудтеш, аьнна аз ладийгlача, Озиеа Исмаlалий Салмана язъя «Урдуан Тамарина яха позма чу йолгах кхетайир со кlаьнка. Хlана а тlелье дициданнадац сона цу поэма дешаш:

...Оанхарий хьасал
хьенйе.

Машаршта доре
доал,
Шоай хьалдолча
руэлъех кийца,
Фоартех оалар царне
веза...

Хоана меттаца хьаьла хиние къал дувцарал совгlа, техкарча вахара из гlулакх кlеко долгах къонабараша меттал, бокхийчарна а кхетам луш а из поэма. Цо гойт заманца доагlаш дар котдоалийра, Советий lаьдало массе адам лоалара даьккхаьга.

Сона цу хана гlалгlай меттала дика машар, бакъда, Салмана позаи взалараш lомаелашо деша. Аз дукха йийра а йийшай хlана а еш Озиева позм. Хийла сай бераша еш аз «Дешаш йоелле, «Хlанз хьаьхьел боаданал котдоалаш доагlа» яа стихотворенеш.

Салмана деша новкъостаца уж кхет хьаьла маза мае ха ла дийшад, хlанз шоай дика деша а къахьега а дезилга. Бераша lалаьмате дика хьехам луш я Салмана позаи.

Озиев Салмана кхлеш деми дан Даьла эза, цунна мутlадаьла хила гlаццелаш. Цар боккхо кхетам лу къонаьарие. Цхьанкха а нака сатийна ютаргйоацаш да «Пlемехочун мана» яьна стихотворене тlара ер дешаш:

Нагаь санна тlема
доагlе
Хьалца лоацаш хье
бусо,
Хьона хьаьнал баь
са накха,
Даькъаз лоархlаргъя
аз са.

Сона зетаргаьъ уж дешаш lодийшар хlара нана ший дег чу хьоларгъя. Аз иштта кхедой-теш сай бераш, аьнна. Ткона, нохноштa, дезал кхетамца кхебе ший позаца гlо деш вола Салман мааршa могаш вахар воа сона.

Я. АУШЕВА.
Сурхотlера нтт бара нана.

ГlОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ФРАНЦИ. «Томсон-Брандт» яхача фирмо советски предприятешца цхьана гlулакхаш леладеш дlадахача дукхача шерий опыто хьахьох lилман техникан даькъе СССР-он Францен деладу гlулакхаш толаме дегlаухаш хилар. ТАСС-а корреспондентаца къамаьл деча хана «Томсон-Брандт» яхача французски паччахьалкхен компане президента — генеральни директора Жан Файара ма аллара, хьатlадоагlача итт шера лаьрхlа телевизор яьккхоллара болх беш ба тахан советски французски инженераш. «Из да халкъашта юкъе вlаши дагардараш кхетадарен машарен гlулакха юкъе шоашнара даькъ а лоацаш шин мехка специалистаца пайдален аьттонен цхьана леладеча гlулакхий масал. уж дlахо а леладанза даргдац», — белгалдаьккхар Жан Файара.

СУРТА ТlА: браковании продукци арахецара бахьаниш хьагучадахара йолча [illegible] — [illegible] гучадахара эгтара тlах йола ха 24 сахьат да, уж чакхдаьначул тlехьагlа лабораторе вашаш йола рекомендацеш ау бран дlаяккхара.

В. СНЕГОВСКЕ сур.
ТАСС фотохроника.

МАШАРА ТlАХЬЕХ МОСКВЕРА

«Наха эшар машари сатийна вахари да, тlама нийчо е, яхаш норкагlбаьнна хьекха цlогlарч а доалаш» — Москверча Куйбышевски хоржамий округа кхержархоша вlашагlкхийттача [redacted] КПСС ЦК Генеральни секретара К. У. Черненкос аьннача цу дешаша бокъонца хьахьох вай планета тlарча халкъашта дагадоаллари ловш дари. Гой, пудухье да дунен халкъашта юкъерча проблемаш СССР инициативашен лоархlаме моттиг дlалоацаш долча цу советски кулгалхочун къамаьлаца чlоагlа хьаштдолаш дерригача дунен тlара нах хилар а политически дегlелаша из чlоагlа терам тlабахийта lомадеш хилар а. Прогрессивни общественноста викалий а массови информаци средствай а комментарешка белгалдоах Москвера цlаькха а чlоагlа тlахьех машара, хьаьгале хилара, халкъашта тешаме кхерамзле lалашъяра, эгтара хьалха ядерни тlема кхерам дlабаккхара, яхаш.

К. У. Черненко къамаьло дерригача дунента дlахьекхад КПСС XXVI съездо, цул тlехьагlа хиннача КПСС ЦК Пленумаша белгалбаьча наьнъага хьежжа йола машар безара ленински политика хувцалургйоацаш а массе хана цхьатарра а йолга. Цо цlаьнха а бакъдаьд вай парти а правительство а машар чlоагlбаргахьа, гераш lоаделга юхатохаргахьа. дунен халкъашта юкъе цхьана леладу гlулакхаш дегlадоаладаргахьа эррига событеш хостаяра деррига низаш тlадерзаде лаьрхlа хилар. Из творчески а конструктивни а гlулакх къаьстта чlоагlа лоархlам болаш да империализман милитаризмаи навзца хаддаиза михьарбоахакхохкам бахьан долаш чоалхане лаьннача хьалашка. «Политика» яхача югославски газето яздеш ма хиллара, «кризис эгтара лакхерча моттиге а кхаьчай, нагахьа санна Малхбузено, эгтара хьалха США-с, дикача гlулакхагахьа хьадан къаьгаи гlа боакхе переговораш е а еза. аьнна Москвера хьакхайкадаьр дlатlаэца» доагlар.

Малхбузен дукхача «обозревателаца белгалдоах, К. У. Черненко къамаьлацара советски предложенеш кхохкам кlаьдбаргахьа ластара йола тецама лард я, яхаш. Цунца дувзадена малабуоеп непайоазоно чlоагlа ювцаш я. Советски Союза хетачох, ядерни державаша кхоачашъе еза ялх норма. Уж нормаш я ядерни тlом ца хилийта, ший арахьарча политике керттера хlама лоархlилга, ядерни тlема еш йола пропаганда мичча боса яле а соцаелга, кхычарел хьалхагlа ядерни гера юкъедоаккхаргдац аьнна денхар тlаэцилга. Цу вахаро ше хьалхаьнхача нормашта юкъейоагlа иштта фуниагlамоллагlа хуле а ядерни доадача мехкашта дукхала ядерни гераз доаккхаргдац, моллагlча формагlа а из дlадоархадайтаргдац, гlана тlехье гlа боакхаш, цхьатаррерча кхерамзлен принципа ларда тlа ядерни гераш шоай массе тайпа а тlехьа, цlендаь дlадахарга кхачалца, кlезигдертда аьна декхар тlаэцарш йола предложенеш е.

Хlанзарча хана лоархlамегlа дарех дола дешаш хаьда оттадаьд советски кулгалхочо, яхаш белгалдоах деррига дунен тlа. Кхьметтел кхохнам михьарбоахача Малхбузерча гlозараша а кхетаду из. Иштта, Кlайча цlени США паччахьалкхен департаментех официальни викалаша сихбенна заявленеш аралъхай. Цар тlа да ядерни кхерам кlезигбе Советски Союза чlоагlа хьаштдолаш хилар «могаду», «хьаллоац» яха дешаш. Вахьле, гlулакх цигтара дlаходолаш дац. Цхьанна а хоадам боллаш йола кхы предложении яьйц. Цудухьа летаду, уж тайна заявленеш тlехьарча хила американски администраце чlоагlа айдаь леладеш дола «машар беза» яха пропагандистски довзараш долаш санна.

Теркал декза далац вlашагlкхийттача Штаташка хоржамий кампани дlайсаржалга. тlахь-тlехьагlа дукхагlа тlемен машарен дешаш дувцарга хьежжа Кlайча цlено дукхагlа даьсса хабараш вlашагlдехкаш хилар. Тlема духьалгарча болмах лоархlа а ца еш официальни Вашингтон гlерт ший политика «маlадъе». Цхьабакъда, «Токио симбун» яхача японски газета хетачох, К. У. Черненко къамаьло дlахьекхад хургдолча хоржамашка. Кlайча цlени хlанзарча даьна гlо ле тарлуш дола кхохкам кlаьдбара даьнъе караlаьнараш санна Советски Союза адресагlа йола ший дукха «машар безара» хьанъехьара заявленеш ларкlар дегдаьхаш хиния Рейгана администраци гlалах яьнай.

Иштта да а да из СССР-ца «диалог ен» «переговорий истола тlа юха вlашагlкхетен» яха тlахьехамаш Вашингтонера хьакхайналец да НАТО гlолларча ший партнераща цхьана, шерра общественность дукхьала хиларах дош ца а хеташ. Малхбузен Европерча цхьадолча мехкашка тlатеlla ткъамаш дола ракеташ «першингаш» дlаоттаеш латтача хана, «Машар беза» яхаш даьсса хабараш дувцарах Гренадара оккупаци, Кубанен Сирен тlаэтта кхерам ларцахье лоархlаш дола халкъаш lехаде могаргдац. Цу хабарех совцаргьяц «Нью-Джерси» яхача линкора тlара ливански лаьтта чуетта снарядаш. Вlашагlкхийттача Штаташка кхыча районашка кхохкам михьарбоахаш леладу гlулакхаш а юхатохаргдац.

Дика хlама да дага я яхаш хlанз американски администраце леладер цlенхаштта хьатlаэца мегаргда, нагахьа санна бокъонца долча гlулакхашца бакъдеш, тlачlоагlдеш из дале. Советски Союза а, аьлча, из массе хана а хиннай дерригача дунена пайдане, шинна оагlонна гlойле йолаш хургйола решенеш лохаш. Советски арахьарча политика цу конструктивни аспектака комментареш еш «Зюддойче цайтунг» яхача малхбузенгермански газето белгалдоах «США авантюристически политикина чlоагlа критика еш дале а К. У. Черненко къамаьл советско-американски гlулакхаш товдара маькъаш лакара йийлла нийараш йолаш да», яхаш.

В. ЧУКСЕЕВ,
(ТАСС).

Машари дунен халкъашта юкъера кхерамзлеи бахьан долаш

ДУНЕН РЕВОЛЮЦИОННИ ПРОЦЕССИ МАШАРЕ ЦХЬАНА ДАХАРИ

Экхам хилар кхерам болаш хьал эттад хlанз дунен тlа. Лаьттан тlара дийна мел дола хlама 15-зза дийна дlадаьккхал дукха термоядерни гера lоадаьд. Цун маlан да термоядерни катастрофа хилча прогресс цlенъенна дlаяргйолга. Цудухьа таханарча хьалашкара машар — из да декхарашта юкъе а декхар, дунен халкъашта юкъерча боллхой болама, реальни социализмо хьалда стратегически дерхlар.

Машар бахьан долаш лоаттабеча къовсаме тахан дакъа лоац социал - демократи а вкьмехтел либерально - реформистски лостам болаш йола монополистически буржуази а юкъе йолаш долча бе-беча социальни политически низаша. Тlема духьаларча хlанзарча болам социальни база классашта юкъерча бе-беча хьисане я. Цу боламо къоабалду дукха долча адамий хьашташ, тlом хьоабе гlертача бе бохкал мара боацача милитаристашкара дlакийкхача.

Машар бахьан долаш лоаттабу къовсам белгаlа масса а сага юкъара а хинна дlаэттаб. Адамий общества ше хlалак ца хилийтар ловш хьакинна хьабоагlаш ба из. Кхетадеш ва дерра, хьалха латта заман класс — боллой класс, цун революционни авангард цу общественно - политически болама юстара хила йиш яц. «Дуненна гlаккоаллабеннача ядерни тlема кхерамо, — белгалдаьккхад Ю. В. Андропов КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленуме ше къамаьл деш, — кердача тайпара мах байт беррига коммунистически болама керттерча маlана. Коммунисташ массаза а хиннаб саго сага lазап тlалоаттадаран воа ца вирн духьалара къовсамхой. Хlаьта тахан цар къовсам лоаттабу адамий цивилизаци бахьан долаш а, вахаре йола сага бокъо бахьан долаш а».

«Общество дегlаера хьашташ тlах да пролетариата хьаштел» (ПСС, т. 4, оагl. 220) яхаш белгал а доахаш, болхлой хьаштаца готта корпоратизни чулоацам болаш кхетадара духьала хиннав В. И. Ленин. Из шерра ленински классови кхетам цlакка а ца хиннача тайпара лоархlаме ба хlанз. Из духьала латт планета термоядерни катастрофа хулача дlаяхочае тlертача монополистически буржуази тlемага кхувдаш йола фракци дунен халкъашта юкъе дегlайоалларах болча лоацача классови кхетама. Машар — из а Лаьттан тlа вахар лоаттадарах дола масса а сага юкъара хьашташ адамий общества вlашагlйоллара эгтара прогрессивни формаш чlоагlъеча заман хьалха латтача класса хьаштаца цаlаш а хиннa дувзаденна йола юкъмоттиг.

Коммунисташа хьаьнъе дукъа лоац машаре тlехьарча боламе, классашта юкъера хьисап долаш из хилар терхал а деш. Цунна юкъера шоай моттиг корайоагlа царна сектантски тенденцешта духьала къовсам а лоаттабеш. Коммунисташа массе оагlорахьара гlо ду тlема духьалара болам нlоаргбара. тlема кхерам хьабоала бокъонна йола моттигаш хьа а лувкхаш, машар бахьан долаш лоаттабеча къовсаме социализмо хоадимболлаш лоаца дакъа хьагуча а доаккхаш. «Вай вlаши бувзам бола гlулакхаш чакхдахара тlехьа да, — белгалдаьккхад 1983 шера марте хиннача Германски компарте правлене Пленума резолюце тlа, — мировоззренчески, политически, социальни башхалонаш ца а кьердаш, машара тlехьарча болама маlано из ма яххара. Цудухьа массе метте машара тlехьарча болама цхьоагlонна тlехьа латт вай. Машара тlехьарча болама доакъашхой массе тайпарча мотиваll хам а беш, воашкахьара дакъе лоацергда вай бахача наха юкъе гlулакхаш дlадоашийтара беча балдаца. Дади йойтаргья вай машарен тlамен проблема классовий ларо машар бахьан долаш лоаттабеча къовсаме боллой классо яха никъ лелабертба».

Машара тlехьарча къовсамера цу тайпара классови никъ духьала ба, кхы мел дар ше долаш, хlанзарча дунен тlа тlема кхерам духьбувлача моттигий мах барге диллача ше ма ярра хьагучайоалача объективистски позицена. Цу теорена тlехьалаттараша тlемаш духьувла моттигаш империализма цlийца долча агрессивни гlулакхех а ца лоархlаш, СССР-а США-я а шерна тlехьалатта тlема бахьаш а шоайла вlаши ца тешарах, кхераш хиларах, къовсаенна хиларах лоархl. Доа иштта кхетадеш хилча, доваш делхара кхерам болча хьелий алхха цхьан оагlорахьарен гlалат долаш мах беча кхоачаву, нагахьа санна нокоординатий дерригдунен систематa лоацаш лоархlаш дален хlаьта царна юкъе дакъа лоацача общественни низийи паччахьалкхений позицей царна юкъе йоахка нlоаргга социально-политически башхалонаш терхал па еш мах беш балеш.

Дунен тlа латта классови къовсам дерригдунен хьисап долаш хилар теркалдаза даргдоацилга белгалдаькхад Французски компарте XXIV съезда. «Царна из йойтаргья шоайла лайта, цхьабенгьда, классови къовсам дерригача дунен тlа латташ-и ба. — белгалдаьккхад ФКП Генеральни секретара Ж. Марше. —Хlаьта социалистически мехкаша цунна юкъе керттера хаънъе а лоац. Дунен тlа лоархlаш вlаьннин йолаши уж хилараш ядерни авантюра лелае ловкъарле ю цар тlом хьоабе ловрашта. Цар вlаштlехьдаьккхад — къа ца хьегаш даьккхалац, — дунен халкъашта юкъерча отношенешка машаре дахаргвола гlулакх делга. Хlаьта долче машара тешна лурий дец да-кх...

Машар бахьан долаш лоаттабеча къовсамо дерхlар дерригача адамашта дагадоаллари цаl да — лаьттан тlара цивилизаци дlа ца яийтар. Цудухьа ниjса хургдацар машар бахьан долаш лоаттабу къовсам боллой классон цун хьаьнагlонкошен лоаттабу классови къовсам морг дерхlар. Цхьабакъда, къовсама уж ши тайпа айхха шоайла дувзаденна да. Машар бахьан долаш къовсам лоаттабеча хана боллхой болам дукхьала ма латтий социальни прогресса керттера моастагlий долча империализма реакционнегlча милитаристски низашта.

Цу цхьан хана машар бахьан долаш лоаттабеча къовсамо дерхlараша [illegible] чам бац дунен халкъашта юкъерча пролетариато лоаттабеча къовсамо дерхlараша. Кхохкам кlаьдбаргеи машаре дахаргеи бодача наькъ тlа машар чlоагlдаро вlалла аьттехьа а дlаяхац къахьегамаи капиталаи юкъере. вlашдухьала латта общественни системаш йолча капитализманен социализманен юкъера вlашдухьаленаш. Марксисташа цкъа санна дукхаза а белгалдаьха из хиллара машаре дахар — из дац адамий общество сатийна lалла lеш дола хьал, социально - классови вlаши духьаленаш чухьнахьа чулоахкаш йола абсолютни статус - кво яц, цхьа общественни система тlемаца вlашнагlертала юкъера дlалоацкхача средствашца вlаьо классови къовсам лоаттабелга да.

«Шийла тlом» хьалхьебераша йоах, машаре дахарга — из «революцион экспорт» яра социалистически мехкаша пайда эцаш йола цхьан оагlорахьа мара гlолга доацаш улица я. Из къаьнахь духьала да lилман коммунизма теорел практикаи беррнгача чулоацама. Марксисташа - ленинцаш — моллагlча общественни порядкашта «экспорт» яра принципиальни духьалбараш. Царна дика хой социальни къамий - кьоргакъавлен революцеи цу гlулакха эша чухьера хьалаци торонаш вlаштlехьаьннача хана хьахулага а дlаяржалга а. Машаре дахаро, кхыча мехкий чурча гlуланашта юкъе ца гlертилга lалаш а деш, цу тайпара аьттув бола арахьара хьалаш вlаштlехьдеах общественни лоаттама шоай хьашидоза формаш халкъаша паргlатта харжара.

Кхы тайпа гlулакх да империалистически реакце леладер. Цо фактаща хьа ма хьожкхаре, тlема конфронтаце кхохнаденнача хьалах пайда эц прогрессивни хувцамий наькъ тlа духьале оттаре, халкъаша шоай хьекъалашта ма хеттара бола паргlата хоржам беча новкъарле яра. Цу гlулакха тlема низаца юкъегlерт из кхыча мехкий гlулакхашта, контрреволюци гуччахьа чукхухь цига, йоккхена реакционни режимаш арахьара искусственно хьалоаттаю. Цу дерригача хlамаша хьакьонх, тlема конфронтаце империалистически никъ аламлен прогресса перспективаца тардургбоацилга.

Цунна цхьана кхохкам кlаьдбарои машаре дахарои совленаш автоматически lалаш вlалла а мича ю реальни социализмана, коммунисташта. Машаре дахача хьалашка а капитализм ше йолча тайпара капитализм йолаш юс. 60-ча шерийи 70-гlа шераш доладеннача ханарча опыто хьахьохкачох, социализмана духьала лоаттабеча къовсама политико - идеологически методаш лах цо, экономически кхь леладу цунца. Цхьа бахьан доацаш вlалла а дац тlама ца хьалха а боахаш социализмаца къуасар кхерамен перспектива йоацаш хилар кхетадеш дукхача буржуазни идеологаша цу тайпара методаш дикагlа лоархlилга. Машара хьалешка идеологически къовсама гlа доаккхаш дувц социал - демократе дегlелаша а.

Шин общественна системана юкъе объективно хиланза баргбоацача къовсама лоархlаме да идеологически принципашта юкъера вlаши машар боаца духьаленаш дунен халкъашта юкъерча отношенешка ца ххар. Цу хьалашка кхохкам кlаьдбарен машаре дахарах аьттув бола хьалаш хулийт социализмо капитализмох яхь леларла, тайп - тайпара общественни строяш йолча паччахьалкхенаша цхьана леладу. вlаши гlойле йола экономически, lилма - техническ, культурни гlулакхаш дегlадоаладара. Из дерригача халкъашта гlойле йолаш да.

Хlаьта шин система кхьах бухсоцаш хургдолчох лаьца аьлча, царех хlанзара общество дегlайоалара саггона эшараита маlагlчо жол лургда хьожаш кхел истoрега шийга, общественни практикага яйта. Коммунисташ дог тайша ба, из социализм хургхиларах, хlана аьлча, цо юкъера дlайоах социальни къамани lаьзаи еррига формаш, хlана аьлча, цо бахь адамленна машар, социальни кийсхо, халкъа lаьдал, паргlатача коммунистически цивилизаце боаран боацача прогресса перспектива.

Юрий КРАСИН,
философски lилмай доктор.
(АПН).

Письмо лерагӀа

Ветерана бохам бир

Диъ шу хьалха Алхан-Кала ихача юрта вахача Д. В. Вагаповна дӀаделар пенсионни удостоверени. Цул тӀехьагӀа хӀара бетта хан-ханнахь почтальоно хьакхухьар цуьна доагӀаш дола ахча. Шийх хана дукхеи хьаналеи къахьийга саг вар Джабраьил. Цудухьа хӀанз шийх дехкар дизза кхоачашдаьчул тӀехьагӀа салаӀа боьъо яр цуна. Цхьабакъда, массаза а къахьега, наха юкъе хила Ӏемача ветерана хӀама е ца деш Ӏохайна вагӀа магацар. Цудухьа 1981 шера январь бетта «Терек» яхача объединене чуйоагӀача Ермоловски филиале балха отт из. Цхьа ха йоанх Джабраьила плотник волаш. Бакъда, хьалхагӀа слесара болх баь хиларах, дукха ха яьалехьа из дӀахьожаду ремонтно - механически цехе 5-ча разряда слесаралла болх бе. Къахьегама тӀера волаш, шийх болх дика бовзаш, зӀделаца, нахана Ӏимерза вола Джабраьила везаду цаха коллективна. Ихьаста раьза ба цуна хьежа болхлой.

— Джабраьил тха' цехе иттара воаккагӀа ва. Из тӀоха дика ва, цхьабакъда, шийх дехкар дизза кхоачаш ца дечунгара из лерттӀа кхоачашделга хьа а дех. Тхона шийгара масал гойт. Дисциплина йолаш, шийна тӀадилла моалагӀа дехкар бехктоханзе хеташ кхоачашду. Цун хьехамаца новкъостал пу тхона балха тӀа, яхаш дийцар сога цеха къонача болхлоша Исаев Рашидеи Магомадов СаӀид-Мухьмадеи.

Лоаццха аьлча, наха лоархӀаш, шийна беза болх беш, хьанала къахьегаш дика воаллар ветеран. ХӀаьта укхаза шийна халахетар дергда, аьнна дага а дацар. Бакъда, вӀалла а ца моттача оагӀорахьара бохам бир Джабраьила. ДӀадахача шера декабрь бетта аргӀанарча профсоюзни отпуске ваха ха хьатӀаьттар Д. Вагапова. ТӀаккха отпуске вахийтар дехаш заявлени язйир цо. Цуна, цу сахьате кулг яздир цеха начальника Ш. В. Хатаеве филиала директора С. Яцуркаевеи. Из заявлени а ийца кадрай отделе вахар ветеран.

Укхаза цуна бӀаргадайра вӀалла дагадоацар. Цо дӀаенначо заявлене тӀа ӀотӀа а хьажа, цун вийх йоӀ хиллал мара ха йоацача кадрай отдела начальника М. Маулиевас дӀахоададир:

— Хьай къахьегама книжка хьажилла, хьо отпуске гӀоргвац.

Иштта, гӀоза шийна хоп далар новкъа хилар Джабраьила. Цунна хоаш дацар уж канцелярски гӀуланаш. ХӀаьта шу хьалхагӀа цо вӀалла дукъало е йоацаш айдар отпуск. ТӀаккха шийга цеке деррига а дама дӀалергда вьача, кхы сагото а ца ецо отпуске вахар из. Иштта 1983 шера 10 декабре дена 1984 шера 2 январе кхаччалца пергӀата салоӀаш хилар. Дагадоаллаш цхьа хӀама мара дацар — отпусках доагӀа ахча хӀанз а хьадейнадацар. Из дейи кхы цеха начальник Ш. Хатаев войча вахача, цо да хоаш кийсденна хӀама да из, аьнна теша а ваь вахийтар.

Чакхьалар отпуси а. Шийбалха аравалначул тӀехьагӀа нераче беттах доагӀа ахча а хьайцар. Бакъда, отпусках доагӀа ахча хьалуш дацар. Ахча, хьа ца далар меттел, «ДӀадалача шерара тӀадиса 74 сом дехкар тӀалатт хьона», — аьнна цецвьийкар из расчетни отдела бухгалтера Т. А. Терлоевас. Цу ханна кхийтар Д. В. Вагапов, хьалха ца хоаш кийсденна хӀама да из яхаш шийна дийцар. Бакъхилкадоацалгах.

Ниййса шин бетта сагкхеста а ваь, Джабраьила отпусках доагӀа ахча-м дӀаделар. ГӀулакх ца хулча дальча М. Маулиевас а эшаш дола документ кийчдир. Цигача сопаде мегаргдар цу гӀуланах лаьца къамаьл. Бакъда, баьннача къовсама керттера маӀан дукхха хӀоаргагӀа да. М. Маулиевас шийна ловре деш, сага ца доагӀа халахетар даьлга дика хоаше, филиала цхьа кулгалхо хьежинзар цоай дьыгӀволча болхчун, къахьегама ветеран законагӀа йола бокъонаш ловре. Филиала партбюро секретарь А. Х. Газилаев сихвелар М. Маулиевай оагӀорахьа вала (хетаргахьагӀа, из партбюро член хиларах дахь хила деза цо из). ЗаконагӀа доагтӀача беса из къоастаде дезаш волча профкома председателе А. М. Мусаева шийх керттера дехкар лаьрхӀар, из гӀулакх нахалга ца далийтар. Цеха начальник Ш. Хатаев а цхьаккха новкъостал де хьажанзар ветеранаш. Цунца шийца даьсса къамаьлаш дарал совгӀа. Цул совгӀа, цо Д. Вагапова декабрь бетта болх баь хиша ворхӀ ди табела тӀа дӀаяздаь а хиннадацар. Цудухьа, ветерана цу деноех доагӀа ахча хьаланзар. Д. Вагапова балха ненош дӀа ца хаддаь дӀалхача шера алапена дукха перерасход аьча шийх предприятена новкъостал дем вьылнавац-хьог! Ш. Хатаев?

Ма дарра аьлча, теркам тӀаозаш да филиала директора С. Яцуркаева детта приказаш. 1983 шера 16 декабре цо кулг яздир № 625 йолча доккхача приказе. Цун цхьан параграфа тӀа я профсоюзни отпуске бахача наьха списокаш. Царна юкъе ва Д. В. Вагапов а, 12 декабрь денз салаӀа вахав, аьнна дӀаяздаь. Иштта 12 декабрь денз отпуске а яха салоӀаш я аьнна дӀаязьаь яр цу денга шийх балха цхьа хӀара хьалха ара а яьна къахьегаш йола А. Абуева а. Вешта аьлча, тайп-тайпарча хьаьнашка отпуске вахача ворхӀ сага приказ цхьан дийнахьа ялдаьа.

ГӀой, Д. Вагапов салла, бехи боацаш нах кхестабе мел атта да администрацина меттел, кадрай отдела а.

Новкъа хет, къахьегама ветерана болх беча предприяте кулгалхой цунах дог лазаш, цуьна вошар ха; цун йоакхо е безам болаш ца хилар. Хетаргахьа, из да Ермоловски филиалера дукха. Болхлой дӀахара керттера бахьан Ӏомабеннабац укхаза хӀанз а болхлой кулгий нах бе. Цудухьа М. Маулиевас лоамдаьча боньо йоацача, харцахьарча гӀулакха цхьанге а дукхьале йинзар.

А. ШАМСУТДИНОВ.

1925 шера Ленински комсомола нуӀӀарашка яха Туманова Вера Прокофьевна кест-кеста хьоалагӀа яхе хуа № 108 йолча юкъерча школа дешархой болча. Цо царна дуъц тхьоалагӀа пионерарча комсомолацаш шоай дахарах, шоай дай дика гӀуллакха дӀахо дӀадаьха тӀехьа нъана тӀехье.

СУРТА ТӀА: В. П. Туманова къамаьл деш я шийх берий дружинна совета доагӀьашкахьда.

В. ДЭСЯНА сурт.

ПТУ: ВАХАРИ ПРОБЛЕМАШИ

БОЛХЛО—СИЙ ДОЛА ЦӀИ

№ 2 йолча юкъера городской профтехучилище лакхарча культуре училище лоархӀаш я. Цо лелаю Советски Союза Турпала Демин Николая цӀи.

Шоаттехьа итт шу совгӀа ха я цо къона болхлой арахеца. Шиъ Советски Союза Турпал — Демин Николайи Алексеев Николайи тха училище дийша ба.

Даьхенна хьаналеи тӀехдикеи къахьегарца белгалбаьнна ба тха выпускникаш — Социалистически Къахьегама Турпалаш Клепов Андрей Сергеевич, Пугачев Иван Васильевич, Ушанова Мария Павловна. Тха училище доаккхал деш я дукха а болхлой династеш ше пенашкара гоалаш цара а ийца араювлараха. Уж ба Селезневгӏар, Крафуцкегӏар, Битиевгӏар, иштта кхыбараш.

Белгалдаккха дезаш да цхьа хӀама: училище деша боагӀаш бераш дукхагӀча даькъе е дешара тӀехьабусаш хиларца е дешархочун бокъонаш телхарца дуссаденна школана ца эшараш болга. Цудухьа тха педагогически коллектива керттера дехкар да лакха идейно - политически кхетам бола граждани, кизза вола специалист царех хьалххевар.

Обществоведении политэкономии хьехаш йолча Т. И. Иноземцевас училища исторех, выпускникий тӀемен къахьегамех сийлен масалех пайда а эцаш, дӀакхетабу дешархой кхоане болхлой классех тийша хиларах, Ӏомабу болхлочун сийле йовза.

Шийх тайпара ховацар довза, цунах кхета Ӏомабу дешархой тха училище «эстетически кхетам балара» урокашка. Литература, математика, физика, доазол аралььарча къамий меттай урокаш професси Ӏомаяре тӀаерзаьь чакхйоах.

Шийх гӀулаккха вокхий ве болхло Ӏомавелга нравственни кхетам балара геттара лоархӀаме да. Из дехкар кхоачашде тхона гӀо ду лакха моральни оамалаш йолаш, шоай бехктоккам кхетабеш болча производства новатораша, магирхой хьехамчаца, лакха говзал йолча болхлоша. Цу тайпарча нахах ба Социалистически Къахьегама Турпал, СССР Лаккхерча Совета депутат, В. И. Ленина цӀерагӀча ГНПЗ воккхагӀвола оператор Николай Иванович Ведерников, цу заводера воккхагӀвола оператор «Сийлен» орденний кизза вола кавалер Мухади Мовсарович Кимаев, «ЗӀак Почета» орден лелаю Петр Никонорович Величко, А. Шерипова цӀерагӀча ГНПЗ воккхагӀвола оператор Къахьегама Цӏена Байракха орден лелаю Александр Федорович Кульчуков, кхыбараш.

ЛаьрххӀача технологе урокегӀа хьехархоша В. А. Панченкоси В. М. Мальцеваси пайда ийбу къахьегама хьалха латтача методех, производства новаторий нравственни оамалаш гучайоах, хьалхе лелаеча болхлой къахьегам бувцаш йолча белгалонех дешархой кхетабу.

Балха хьалаш дьаьтарре а долаш къахьегамах хьакулши дар тайп - тайпара хӀанад? Продукце дикала» моп луш вар малав — болхло ше, е кулгалхо? яхача хаттарех кхет дешархой цу тайпара беседа чакхйоаккхаш. Цунна цхьана цар уйдашка хьаӀое сага, хетаргахьа а доацаш, бокъонца йолаш йолча маьхерча оамалех зеденнар, цӀакха а йоаргӀоаца маьхале хиларах тарра, къахьегам беза Ӏам. Дешархой кхета болалу сага мах духхьал цо хӀама хьадерах къоастабаь ца Ӏеш, цо из мипта ду а хьеча къоастабе безаргах.

Къахьегам, ше хержа професси еза дешархой Ӏомабеча керттера дакъа производствени дешарга кхоач. Тха училищера производствении дешара мастераша В. Габулаевеи Т. Тарасоваси шоай балха тӀа керттера теркам тӀаухийт дешархой къахьегам лерттӀа вӀашттӀехьбаккхара, професси караерадеча шийслуш йолча халонех котбала гӀо ду, берригача дешархоштта, къаьстта тӀехьабуеараштта, толам баккха Ӏомабу уж. Шоаш деш дар кхета а деш, цоашта сакъердаме бар баь а ца Ӏеш, общественна эшаш бола болх дешархоша хьабайта хое цу мастераштта.

Шоаш тӀанйца социалистически дехкараш кхоачаш а деш тха дешархоша дешара кабинеташ, мастерскоийш, лабораториш кийчъйий, обшежитена ремонт йий, районе цхьалхе еча дикгъа лаьмаш. Иштта гӀо ду массаза а «Знаменский» яхача шефски совхоза. ДӀадахача дешара шера дешархой низаца хьалъьай спортивно - гимнастически комплекс, граждански оборона городом, дерригаш а дӀалаьрхӀача 10 заар совгӀча сома лаьха балхаш.

Дешархой творчески инициатига дегӀайоалаяра доккха гӀо ду дешара группаш юкъе социалистически хьа лелаяро. Йоккха опыт йолча производствени дешара мастераша В. Долганикова, Ф. Кривцова группера дешархоша хьадацийа дехкар отталу къахьегама оасарле лакхьяра тӀаерздаьь цхьана ирдадар балха юкъедоладе, аьле. Дешархоша тайп-тайпара предложенеш тел, парех мегаргӀойчо практике пайда ийбу.

Къахьегам беза, шоай дехкар-кхетаде теоретически производствени дешара урокех Ӏомабаь Ӏаш тхо дешархой, классал арахьарча балха юкъе а доагӀа уж дешаш.

Училище беш мел бола классал арахьара кхетама болх тӀаберозаьь ба професиональни дешар кӀоаргдара, хургволча къонача болхлочоа профессиональни говзал дикагӀа йоашийтара, профессеци производствени цук чам совбаккхара.

Тха училище дешархоша технически листокаш арахец. «Са професси дӀаяхача, тахарча, тӀайоагӀача хана», «Дукха говзалаш йола болхло — из фу яхилга да?», «Къахьегаме со тара хила гӀерта сага», «Болхлочун сийлен эхь-юхьи кхетаделга» яхача темегӀа рефератащ язъю.

Училище шерра ьркай классал арахьарча балха укх тайпара формаш: доккхагӀдолча позалий толамаш ларде а лувцаш, ше болхло хиларах хӀаравар воаккхийне Ӏомавелга, профессеш хеталь кӀираш чакхдоахилга.

Дукха болх бу оаха тхоай хиннача воспитанникех йола информацеш гулъеш, царца бувзам лоаш а чӀоагӀбеш а. Цар гӀонца дешархой Ӏомабу шоай училищех, базови предприятех воаккхийне.

Шоай дехкар, болхлочун сийле йовза бераш пахадлаш Ӏомадеш хиларо боккха пайда бу. Училище доаккхача кхаь шера дешархой бовзаргбоашш хувцалу. Цар культура лакхлу, дукхабарех производстве хьалхалаттараш хул. Масала, дешархой Бывов Александри Сулейсой Андрейи училище чакхйоаккхаш а 5-гӀа разряд а еиа, шоаш практикагӀа хиннача А. Шерипова цӀерагӀча ГНПЗ балха дӀайийцар совкха. ХӀаьта цар къахьегам сийлен грамоташцеи маькерча совгӀаташцеи белгал а баьккхаб завода кулгалхоша.

Бакъда, къоастадаза дешаш дукха да тха хӀанз а. Уж да, тхона хетаргахьа, выпускникаш предприятешта кӀезига тӀачӀоагӀбеш хилар (77 процент), производствени дешара мастераш ца тоъаш хилар, иштта кхыдараш. «Грознефтеоргсинтез» объединене кхоане за йий училища дешархой. Цудухьа лоаро Ленинградагара масал а эцаш, ПТО системаца теркам дукхагӀа тӀабохийтилга.

Т. КИТАЕВА,
Грозныйрча СГПТУ-2 хьехархо.

Вахара хьисап—советски

ИРАЗ ДОЛА ДЕЗАЛ

Дукха ба тха юрта хьалхара къахьегарца цӀи йоаи, наха лоархӀаш бола барттӀайна дезал. Со хилар царех цхьа дезал болча. Доакха а хоза а ца дар цӀа, хоз достам ба да. Цу чу вах «Кулаинский» совхоза механизатор Абубакаров Ширвани. Ханега дилача дукха воккха веце а 25 шу дӀадаьннад цо цхьан совхоза хьанала къахьега.

— Дог гӀоздоаккхаш да тахавара вахар. Нахага ираз, паргӀато кхаьчай, — яхаш дуьц Ширване цӀенанас Нанката. — Бакъда, юххьанца керда вахар хьаде болабеннарна атта хиннадац. Сона дика дагадоагӀа сай нанас дийцар: «Сагоссиц хьал е гӀетте, сихха кхача кийча бий, наькхагӀа доалла бер нархӀа а декле кхай тӀа арайоалар со». ХӀанз тай совхозе я берий ясли, кхий тӀарча станацка я стоарвеш. ХьалхагӀа кулг-кара дин бахкаш, хӀанз дерригаш а механизацеш ду. Из дейгӀа Советий ӀалдаӀо денвар.

— Къонача кхетадер-и атта хургдац, — юкъевоагӀа тха къамаьла Ширвани. — Бакъда, вай Ӏаьдала лакхерча органашка хоржамаш дара накъа тхо массаза а дог гӀоздаьна долаш доаг.

Боахаме хьалхалаттача механизатора дуьц мел эргамаша товешан шоай юрт тӀеххьара хоржамаш хинначул тӀехьагӀа, мел тоаденнад наьха хьал-торо.

— Масала, хьалдартба вай са дезал, — йоах Ширване. — Фу яз тхона? Дерригаш а долаш да. ЦӀагӀа телевизор, холодильник, хӀанз итта машина а. Йоа итт «Жигули». Тха торо а ма, доахан, котам, москал еде. Аз шоарта пайдаш, ма. ХӀаьта тӀехдина хьакхийтача ахчах премеш тел. Цул совгӀа, укх тӀехьарча хана алапи тӀаккхийтта са.

Ширване шийх дукхагӀа йола ха кхай тӀа яьиккай. Цудухьа цунна дика дагадогӀа шерчашта тӀехьа кух дийза хаьтта аьха ха. Ялат чуэцача а дукхагӀа дола балхаш кулг-кара дора. ХӀанз лаьтта оахаш а низболла тракторош, ялат чуийду тӀехдинача, комбайнашца. Лоацца аьлча, боахаме шортта техника я. БӀаьш гектараш кхаш леладу шин-кхаь механизаторо. Царех цаӀ ва Ширвани.

Я. ЦУЕВ.

КОНКУРС КХАЙКАЮ

«Плакат» яхача издательства. СССР художникий Союзо. СССР культура Министерствас, СССР Госкомиздата, ВЦСПС-а, ВЛКСМ ЦК-ас, машар лорабара йолча Советски комитета, тӀема ветераний Советски комитета, машара Советски фондо, доттагӀала советски обществий Союзо, АПН кхайкаьй Сийлахь-боккхача Даймехка тӀем тӀа Котало яьнна 40 шу дизара хетаьь йола политически плаката дунен халкъашта юкъера конкурс. Цун девиз я: «Машар, гуманизм, ядерни тӀема кхерама духьале».

Конкурса керттера декхар — Советски Союза доазол арахьара машара политика йовзийташ, машар чӀоагӀбе гӀерташ, ядерни тӀом ца хилийта оарцагӀдаьна машар безаш дола прогрессивни низаш хьахокхаш, герза тӀакхуш бараш юхатоха гӀо дергдола плакатни искусства произведенеш хьакколлар.

Нохч - ГӀалгӀай АССР культура министерства коллегей Нохч - ГӀалгӀай АССР художникий Союза правленея цхьана тӀайийцача соцам тӀа чӀоагӀдаь республика художникаша цу конкурсе дакъа лоцар.

Конкурсе дакъа лаца тӀаьхьех профессиональни художникаш, художествени дешара заведеней студенташ, выпускникаш, хьехархой, творчески а общественни а организацеш, издательстваш, машар, гуманизм бахьан къовсам лоаттабераш, ядерни тӀема духьала мел бараш.

Конкурс чакхйоал укх шера 1 августе.

ДикагӀа дола балхаш къоастадара дунен тӀарча плакатни искусства деятелех вӀашагӀъелла дунен халкъашта юкъера жюри я.

Конкурсе хьаьц гуашаца, темперна, фотомонтажа хьасаре, художествени кхыча приемашца кийчдаь, келатоха йиш хургйолча картона тӀа, кхыча чӀоагӀача хӀаман тӀа тӀалотадаь 70х100 см. формат йола оригинальни плакаташ.

Конкурса итогашта кепатохаргья кепайоазон тӀа.

ДикагӀа долча балхацца яла хьожаль я е премеш:

Шиъ цхьоалагӀча степени диплом премеш — хӀараяр 1500 сом.

Диъ шоллагӀча степени диплом премеш — хӀараяр 1000 сом.

Ялх кхоалагӀча степени диплом премеш — хӀараяр 750 сом.

Шийтта поощрительни премеш — хӀараяр 300 сом.

ДикагӀа долча плакатий выставка хургья.

Выставне дӀахьийтача балхий автораша выставкай доакъашхо хилара свидетельство лургья.

Премеш хьожаьча а кепатоха кийчдаьча а плакаташта царна ена премеш лоархӀаш, гонорар а лургья.

Кхана атеисташ кхеберш

БОЛХ БЕШ Я КРУЖОК

1976 шера денз Надтеречнерча № 2 йолча юкъерча школе болх беш я бераште атеисти чески кхетам балара кружок. Цун членаш ба лакхерча классай дешархой. Лекторски группе сургадаш ва 10-ча класса дешархо Алханов Ӏадлан. Дешархоша атеистически кхетам лучча бениле а пайдане а болх бу кружоко: шерара бокъонца дола массайна юкъедоаладеш дино дуацар бакъдеацига гойт, вӀашагӀа дешар берашь цунаш дӀахетадеш бетта шоаза доклади, беседаш а къонача атеисташа.

Бераша вӀашагӀхетаеньа хийцаьь керда доклад, реферат, цун дикадер а хоадар а къоастадеш йоаш хьехархошца цхьана.

Кружока хьнаре доагӀашхой ба: 10-ча классера, дешархой — Ӏ. Алханов, Р. Шахгириев, З. Бекоева (9 класс), Л. Махмаева (8 класс).

Х. ЭЛЬМУРЗАЕВ.
Надтеречнерча № 2 йолча юкъерча школа завуч.

Хьаьца товараш а хилча, цу чу латта нах безаме а хилча наьха дикагӀа дог доагӀа цу тайпарча тика тӀа бахаа, шоай хьашташ кхоачашде.

Из тайпа тика я Аргунски горосна чуйоагӀаш йола «Бытовая техника» яхар. Хьалхашка латта дехкараш дизза кхоачашдеш, массаза а план тӀехкхоачашъеш хиларца цун коллективана еннай «Коммунистически къахьегама коллектив» яха сий дола цӀи.

ДӀадахача шерара план коллективо 102,7 процент кхоачашйир. Кхоачашъяьй январь бетта план а. Цу юкъе дика дакъа кхоач продавецага Цицкулаев Руслан Шарапиевичага а.

СУРТА ТӀА: продавец Р. Цицкулаев.

З. АМЛИЕВА сурт.

ЦӀерах лораде бераш

БЕХКЕ БОККХИЙБАРАШ БА

ЦӀи ялара бахьанаш дукха да, бакъда, хӀара шарагӀа цӀи йоал нагийча берий ловзараш, цӀерца айхьаза хилар. Школе даха за йоацаче бераштта цӀи ца ялийтара кхерамален бокъонаш ца хар бахьан долаш.

Верий нарагӀа яьннача цӀера бехке боккхийбараш ба, хӀана аьлча, цар доаттӀаш доли бӀарга Ӏунал даца бераштта, цхьайолча хана царна гучча шоаш бокъонаш телхаю, бераштта во хьокхам а луш.

Бераш хӀама ловзара чӀоагӀа тӀера ма дий, цу лугӀа лоттаюш йолча хӀало цар теркам тӀаоз. Вайна халахете а, болаш ба берашка шоацта гӀаьле деталйташ бола нах.

Моттигаш, кийсву дьайдоааца нагий бераш шоаш цӀагӀа дуташ а, ахьметтел йоагаш йолча нийшкага, плиткага хьежалга царна тӀадулаш, уж тӀаккхоачаргбола цӀилеторгаш Ӏоехкаш.

Шоаш цхьа дисача бераца тайп-тайпара ловзарош ду, цу даькъе цӀерца а деш, хӀаьта цу гӀуланхо цӀи йоаккхаш дукха моттигаш кийслу. Иштта хилар Новый - Юртовски районе яхача Мусаевай дезале а. Шехийт да йодаш вӀашига кхо бер цӀагӀа а дита, 5 шу даьннача йоккхагӀа йолча Заремага йоагаш йолча пийшкага хьажа аьнна; дӀакхай на. ЦӀи шу даьннача Хьаваръаьс пийшца ки! хьайкйила каькат чухенхад, из лотадепча, кхера а енна уй ѕӀа цо Ӏокхосеарах цӀагӀа цӀи яьний. Доелахоьи наьш ханнаьха тӀакхачарах доккха зе ца хулаш дисад цига. ХӀаьта Шалински района Курчалой яхача юрта бахача Юсуповгӏар дезале цӀакхха а меттаcттадургдоацаш хатар хиннад. Цхьа висача пхи шу даьннача Асланбека цӀерца ловзар дараш, цунах цӀи а яьна, кӀаьнк садикъа веннав.

Дукхача даьшта-ноаношта цӀи ца яалийтара кхерамален бокъонаш хов, бакъда, уж шоай бераштта дӀахьехац. Аьлик тоха, цӀи юеза, лампа сага, телевизор, магнитофон лаьха бер Ӏомадеча хана диндала йиш яц цӀи ца ялийтара, тон ца тохийтара де дезараш дӀахьеза.

ХӀанз бӀаьстен ха я, каста мужчех цӀераш етта болалургба нах. Цудухьа даьшиноаноша къаьстта теркам тӀабахийта беза бераш цу цӀерах лорадара, нуккаш ьыга яьча цӀи бокъонца дӀайоаяра.

Дайн воаноша, боккхагӀбараш, вӀераара бераш во болга даш ма де!

К. ШПИГЛЕР,
Нохч - ГӀалгӀай АССР МВД УПО инженер.

ТЕЛЕВИДЕНИ

13 МАРТ
II ПРОГРАММА

18.40 — «Революцино кхолларе». Телевизионни художественни фильм. Фильм 5-гӀа — «ТӀаккьара вӀашагӀкхетар».
19.05 — «Нохч - ГӀалгӀайчен де».
19.25 — Технически кинони, формаш «Кердадер гӀишлош еча».
19.35 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени (гӀалгӀай меттала)».
19.50 — «ВӀаьстац кхашнаро боалаш даро кийча кхашта вай?» Рейд (нохчий меттала).
19.50 — «Земли. Боьхьо. Мораль».

14 МАРТ
II ПРОГРАММА

17.30 — Берашта. Кинопрограмма.
18.00 — «Советски школа кердача этапе» (гӀалгӀай меттала).
18.15 — Документальни фильм.
18.25 — «Нохч - ГӀалгӀайчен де».
18.45 — «Кхьлате тӀехьа — саге (гӀалгӀай меттала)».
19.05 — «Бракх яра нига къоандарга вай!»
19.25 — Киножурнал.
19.35 — Коммунистанца гӀо боалаш. Кагирхой къахьегама ветеранаца И. И. Сафоновца вӀашагӀкхетар.

РАДИО

13 МАРТ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.40 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хоттамаш бола хоам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.22 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (гӀалгӀай меттала).
8.30 — Симфонически музыка концерт (гӀалгӀай меттала).
9.15 — «Рационализатор» (нохчий меттала).
9.30 — «Къона заманхо» (аха радиовыпуск) гӀалгӀай меттала).
10.00 — Передачай программа. Хоттамаш бола хоам (эрсий меттала).
10.01 — Вокальни... «Кхуьш латтар укхаз... хила еза». Беседа (эрсий меттала).
10.16 — «Тхога язду». Кехатий обзор (эрсий меттала).
10.31 — «Юртбоахамо хьалхалаттачарна». Концерт (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
18.30 — «Юртара вахар» (эрсий меттала).

УКВ

17.00 — К. Симонов. «Цхьан безама истори». Радиоспектакль.
18.45 — «Наггахь ведаш лоьхха спавне». М. Вадуева дуккар.
18.32 — Рочманинов. ГӀалгӀай тамаш йола интермедия.

14 МАРТ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.40 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
8.05 — Хоамаш. Хоттамаш бола хоам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.36 — А. Петрова музыка (эрсий меттала).
9.15 — «Шуна дехар кхоачашду оаха». Концерт. (нохчий меттала).
11.15 — КПСС ЦК февральски (1984 шера) Пленума резолюцеш — вахаре! «Юртарча коммунистий йоаккхеш». Беседа (нохчий меттала).
11.30 — «Экономика кхоамаш: цистерной йоанхе эр» (эрсий меттала).
18.15 — «Вертолёт» радиовыпуск (нохчий меттала).
18.35 — «Даймехкан тоалгӀа» (эрсий меттала).
10.00 — Передачай программа. Хоттамаш бола хоам (эрсий меттала).
10.01 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (нохчий меттала).
18.15 — «СелаӀад» аха радиовыпуск (эрсий меттала).
18.45 — Сийлахь, ... Котадом 40 шу дизарга «Вета, ...» (эрсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
18.30 — «БӀаьстен доне шу кхоай». Корреспонденци (нохчий меттала).

УКВ

17.00 — «Лермонтовн ...». Музыкальный очерк.
18.03 — «Дойна туба». А. Вердиева дуккар.
18.18 — Нохч.-ГӀалгӀай музыка концерт.

Хоттам

Тахан республике гӀоллен Грознен моркхаш а йолаш, лаьгӀо догӀа делкаш, малхбоалехьара секунде 7—12 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара. Температура республике 1—6, Грозне 3—5 градус йӀовхал йолаш хилен тӀарлу.

Метеостанци.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Мамакаева, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителан — 2-85-07; бехкетхоцира секретара — 2-84-68; отделаш: партийни вахара — 2-64-04; промышленностен транспортен — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; кехатий — 2-85-64; корректорски — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Мамакаева, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-64-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадува шинарен, ерен, шоаттен деношка

СФ02079. «Грозненский рабочий» издательстве типографи, Мамакаева, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Мамакаева, 92. Заказ № 1029.